

Útdráttur

Ráðstefnutúlkun sem atvinnugrein varð til snemma á 20. öldinni sem viðbragð við þörf sem óx eftir því sem tók að grafa undan frönsku sem hinu eina opinbera, diplómatísku tungumáli. Þrátt fyrir mikilvægi túlkunar í hnattvæddum heimi hefur ákveðinn ósýnileiki og jafnvel dulúð einkennt starf ráðstefnutúlkusins. Rannsóknir litu lengi framhjá félagslegum þáttum ráðstefnutúlkunar og hugmyndin um vélræna túlkinn hefur lifað lengur á sviði ráðstefnutúlkunar heldur en í öðrum tegundum túlkunar. Síðasta áratuginn hafa þó komið fram rannsóknir sem sýna fram á að hlutverk ráðstefnutúlkusins er bæði margbreytilegt og flókið.

Alþjóðasamtök ráðstefnutúlka, AIIC (*Association internationale des interprètes de conférence*), voru stofnuð árið 1953 og það er ekki síst þar sem starfsstéttin hefur mótað hvað mest. Samtökin styðjast við faglegar siðareglur sem setja staðla varðandi vinnuskilyrði og siðferði innan ráðstefnutúlkunar. Skoðun á siðreglum AIIC, auk fjögurra annarra samtaka sem túlkar eiga aðild að, leiðir í ljós að reglurnar einblína á starfsstéttina í heild og á heiður samtakanna. Undantekning frá þessu eru reglur stofnunar túlka og þýðenda í Ástralíu, AUSIT (*Australian Institute of Interpreters and Translators*), en þær eru mun ítarlegri en reglur annarra samtaka og einblína í meira mæli á túlkinn sjálfan.

Almennt leggja fag- og siðareglur túlkasamtaka áherslu á óhlutdrægni og nákvæmni og draga upp mynd af túlkinum sem ósýnilegum millilið fremur en þátttakanda í samskiptaatburði. Með því að skoða umræðuþræði túlka á internetinu má greina mótsögn í lýsingu túlka á starfi sínu annars vegar og þeim hugmyndum sem fram koma í fag- og siðareglum hins vegar. Umræðuþræðir á internetinu sýna að reglur um óhlutdrægni og nákvæmni eru oft brotnar og að túlkar mæta ýmsum hindrunum í starfi sínu sem fag- og siðareglur gera ekki ráð fyrir. Ráðstefnutúlkun er því mun margbreytilegra og flóknara starf heldur en reglurnar gefa til kynna. Rannsóknir síðasta áratugar styðja við þær frásagnir sem fram koma á umræðuþráðum túlka.

Abstract

Conference interpreting became a profession in the early twentieth century, to meet a growing need that emerged as French lost its status as the only official, diplomatic language. In spite of the importance of interpreters in today's globalized world, the conference interpreter has maintained an aura of invisibility and even mystery. Research on conference interpreting for a long time overlooked the social aspects of interpreting and the image of a mechanical interpreter has survived for longer within the field of conference interpreting than within other fields of interpreting. However, in recent decades, research has been conducted that demonstrates that the interpreter's role is both variable and complex.

The International Association of Conference Interpreters, AIIC (*Association internationale des interprètes de conférence*), was founded in 1953 and it is not least within the association that the profession has been shaped. The association operates by a code of professional ethics: a set of rules that sets the standards for working conditions and for ethics within conference interpreting. A study of AIIC's code, as well as the codes of four other associations of which interpreters are members, shows that the rules focus on the profession as a whole and on the associations' honor. An exception to this is AUSIT (Australian Institute of Interpreters and Translators). AUSIT's rules are much more detailed than the other rules and focus on the interpreter him-/herself.

In general, the rules of all associations studied emphasize impartiality as well as accuracy, and portray the interpreter as an invisible intermediary rather than a participant in a communicative event. By studying interpreters' Internet forums, a contradiction can be seen between interpreters' descriptions of their work on the one hand, and the ideas revealed in professional codes of associations on the other. Discussion boards reveal that the rule of impartiality and accuracy is commonly broken and that interpreters face challenges in their work that the codes do not consider. Conference interpreting is much more variable and complex than the codes imply. Research from the last decade supports the interpreters' accounts found on the discussion boards.

Efnisyfirlit

ÚTDRÁTTUR / ABSTRACT.....	1
INNGANGUR	4
1. RÁÐSTEFNUTÚLKUN	9
1.1. HVAÐ ER RÁÐSTEFNUTÚLKUN?.....	9
1.2. UPPHAF RÁÐSTEFNUTÚLKUNAR.....	12
1.3 RÁÐSTEFNUTÚLKUN HJÁ EVRÓPUSAMBANDINU.....	15
2. RANNSÓKNIR Á RÁÐSTEFNUTÚLKUN	17
2.1. UPPHAF RANNSÓKNA Á TÚLKUN	17
2.2. FYRSTU SKRIFIN OG SÁLFRÆÐIRANNSÓKNIR	18
2.3. ÍÐKENDUR OG MERKINGARKENNINGIN	19
2.4. ENDURNÝJUN I TULKARANNSOKNUM – SVIÐIÐ STÆKKAR	20
2.5. UM RANNSÓKNIR Á RÁÐSTEFNUTÚLKUN	22
3. FAG- OG SIÐAREGLUR RÁÐSTEFNUTÚLKA	24
3.1. UM FAG- OG SIÐAREGLUR	24
3.2. FAG- OG SIÐAREGLUR: AIIC, IAPTI, STIBC OG ITI	25
3.3. SIÐAREGLUR AUSIT OG REGLUR UM FRAMFERÐI	30
3.4. VÆGI STAKRA EFNISÞÁTTA Í FAG- OG SIÐAREGLUM	35
4. UMRÆÐUPRÆÐIR Á INTERNETINU.....	39
4.1. UM UMRÆÐUPRÆÐINA	39
4.2. VÉLRÆN TÚLKUN, NÁKVÆMNI OG ÓHLUTDRÆGNI	40
4.3. HATURSRÆÐA, DÓNASKAPUR OG TÚLKUN Í 3. PERSÓNU	42
4.4. MISTÖK RÆÐUMANNA.....	45
5. ÓSÝNILEIKI RÁÐSTEFNUTÚLKSINS	48
5.1. UM AFMÖRKUN HLUTVERKSINS, ÓHLUTDRÆGNI OG NÁKVÆMNI.....	48
5.2. UM NOTKUN 1. PERSÓNU Í RÁÐSTEFNUTÚLKUN	51
5.3. ÓSÝNILEGI RÁÐSTEFNUTÚLKURINN	53
6. NIÐURSTÖÐUR	55
HEIMILDASKRÁ	58
VIÐAUÐAR	63
VIÐAUÐI 1: FAGLEGAR SIÐAREGLUR AIIC (E. <i>AIIC CODE OF PROFESSIONAL ETHICS</i>)	63
VIÐAUÐI 2: SIÐAREGLUR IAPTI (E. <i>IAPTI CODE OF ETHICS</i>)	65
VIÐAUÐI 3: SIÐAREGLUR STIBC (E. <i>STIBC CODE OF ETHICS</i>)	67
VIÐAUÐI 4: REGLUR ITI UM FAGLEGT FRAMFERÐI (E. <i>ITI CODE OF PROFESSIONAL CONDUCT</i>)	69
VIÐAUÐI 5: SIÐAREGLUR AUSIT OG REGLUR UM FAGLEGT FRAMFERÐI (E. <i>AUSIT CODE OF ETHICS AND CODE OF CONDUCT</i>)	75

Inngangur

Túlkun hefur átt sér stað alla tíð síðan fólk hóf að eiga samskipti þvert á tungumál og menningu. Túlkar hafa verið viðstaddir við landafundi, í stríðum sem og í friðarviðræðum. Þeir hafa gegnt lykilhlutverki í samningaviðræðum og verið mikils metnir vegna verðmætrar tungumálakunnáttu sinnar. Á sama hátt hafa þeir þurft að sæta ofsóknum vegna stöðu sinnar og vegna aðgangs síns að trúnaðarupplýsingum. Þrátt fyrir augljóst mikilvægi túlka virðast þeir oft á tíðum hafa verið lítt sýnilegir. Lítið hefur verið fjallað um túlkun af skrásetjurum sögunnar og túlkar hafa sjaldnast verið nafngreindir í tengslum við viðburði þar sem þó hljóta að hafa verið túlkar viðstaddir. Í gögnum frá Nürnberg réttarhöldunum, en af þeim er heilmikið til, er lítið sem ekkert minnst á túlkunina sem þar átti sér stað. Þó fór fram mikið frumkvöðlastarf í ráðstefnutúlkun við réttarhöldin og tæknibúnaður var notaður í fyrsta sinn sem hlýtur að hafa þótt mjög mikil nýjung á þeim tíma. Túlkar hafa í gegnum tíðina verið fremur ósýnilegir og starf þeirra jafnvel sveipað ákveðinni dulúð. Í ritgerðinni verður skoðaður þessi ósýnileiki ráðstefnutúlksins. Leitast verður við að skoða hvar hugmyndir um starf ráðstefnutúlksins hafa mótask, hversu mikla stoð í raunveruleikanum þær eiga og hvaða mögulegu áhrif þær hafa á hugmyndir ráðstefnutúlka um starf sitt.

Túlkun fer fram í ótal mismunandi aðstæðum, á degi hverjum; í lækniviðtölum innflyttjenda, í sjónvarpsviðtölum, í kennslustofum, í tengslum við ferðamennsku og á fjölyngdum ráðstefnum, svo einungis nokkur dæmi séu nefnd. Með tilkomu ráðstefnutúlkunar, sem er sú tegund túlkunar sem hér er til umfjöllunar, mætti segja að túlkurinn hafi orðið enn ósýnilegri en áður. Ímynd ráðstefnutúlksins er líklega í hugum flestra samofin stórum ráðstefnusöllum, túlkaklefum og hljóðnemum, en slíkur tæknibúnaður aðgreinir ráðstefnutúlkun frá öðrum tegundum túlkunar. Hjá Evrópusambandinu og Sameinuðu þjóðunum, tveimur af stærstu atvinnuveitendum ráðstefnutúlka í dag, starfa túlkar í fundarsöllum sem eru hannaðir með þarfir túlkanna í huga. Túlkurinn situr að jafnaði inni í hljóðeinangruðum klefa og túlkar með hjálp hljóðnema og -búnaðar. Túlkaklefarnir eru yfirleitt staðsettir aftast í fundarherbergjum þar sem túlkurinn hefur gott útsýni yfir þá sem taka til máls, en hinsvegar hafa

ráðstefnugestir ekki alltaf túlkana í augnsýn. Túlkarnir eru viðstaddir aðallega með rödd sinni. Þetta hefur ef til vill stuðlað að þeirri ímynd sem verið hefur viðloðandi starfsstéttina; ímyndin um hlutlausán millilið sem túlkar af nákvæmni og óhlutdrægni það sem sagt er, án þess að breyta á nokkurn hátt innihaldi skilaboðanna.

Á síðastliðnum áratug hafa í auknum mæli komið fram efasemdir varðandi ósýnileika og fullkomna óhlutdrægni ráðstefnutúlksins. Túlkun er í eðli sínu samskiptaatburður, þar sem túlkurinn miðlar því sem sagt er á milli aðila sem deila ekki tungumáli. Rannsakendur hafa á undanförnum árum farið í auknum mæli að skoða hlutverk túlksins út frá félagslegu sjónarhorni.

Hlutverk ráðstefnutúlksins var lítið rannsakað framan af, enda fæddist starfsstétt ráðstefnutúlka fyrst og fremst til þess að mæta eftirspurn sem skyndilega varð til á árum heimsstyrjaldanna tveggja. Það var ekki fyrr en mörgum áratugum síðar að farið var að skoða hlutverk ráðstefnutúlksins í víðara samhengi. Rannsóknir á túlkun einblíndu framan af á vitsmunalega þætti túlkunar, en horfðu lítið til félagslegra þátta. Alþjóðasamtök ráðstefnutúlka, AIIC (*Association internationale des interprètes de conférence*), voru stofnuð árið 1953 sem viðbragð við nýrri starfsstétt. Samtökin settu staðla um vinnuskilyrði sem og um gæði túlkunar. Ætla má að hlutverk ráðstefnutúlksins hafi mótask að minnsta kosti að einhverju leyti innan samtakanna. Einn grundvallartexti samtakanna eru faglegar siðareglur sem setja fram staðla fyrir starf ráðstefnutúlksins. Hér verða þessar reglur skoðaðar og þær bornar saman við sambærilegar reglur annarra samtaka sem túlkar eiga aðild að. Reglurnar verða skoðaðar út frá hugmyndum um ósýnileika, óhlutdrægni og nákvæmni og reynt verður að draga fram hvaða hugmyndir um hlutverk túlksins birtast í reglunum.

Fræðimenn hafa bent á misrämið á milli ímyndar ráðstefnutúlksins sem eins konar „hlutlausrar þýðingarvélar“ annars vegar og raunverulegs starfs ráðstefnutúlksins hins vegar, sem oftar en ekki einkennist af fjölbreyttum aðstæðum og flóknum félagslegum tengslum. Hér verður þetta misrämi skoðað með því að greina fag- og siðareglur túlkasamtaka annars vegar, og umræðuþræði um túlkun á internetinu hins vegar. Á umræðuþráðum ræða túlkar starf sitt á fremur óformlegum vettvangi og þar má skyggast inn í hugmyndir ráðstefnutúlka um hvað felst í starfinu. Með því að bera fag- og

siðareglurnar saman við umræðuþræðina, má ef til vill greina ólíkar hugmyndir um hlutverk túlksins varðandi ósýnileika, óhlutdrægni og nákvæmni.

Niðurstöðurnar verða síðan settar í samhengi við rannsóknir frá síðustu árum. Tilgáta míni er sú að orðræða í fag- og siðareglum sem varða ráðstefnutúlkun gefi til kynna hlutlaust og óvirkta hlutverk. Þá tel ég vera misræmi á milli viðhorfa sem birtast í fag- og siðareglum og raunverulegs starfs ráðstefnutúlka.

Fyrsti kafli ritgerðarinnar fjallar um ráðstefnutúlkun almennt; hvernig hún er skilgreind og hvert hún rekur upphaf sitt. Farið verður yfir sögu starfsgreinarinnar og hvernig tækniþróun breytti hlutverki ráðstefnutúlksins, með því að fjarlægja hann að vissu leyti frá sjálfum samskiptaatburðinum. Þá verður í kaflanum farið stuttlega yfir ráðstefnutúlkun hjá Evrópusambandinu í nútímanum, en sambandið er stærsti atvinnuveitandi ráðstefnutúlka í heiminum í dag.

Í öðrum kafla verður farið yfir sögu rannsókna á ráðstefnutúlkun, allt frá fyrstu MA-ritgerðinni um túlkun frá 1957 og fram til rannsókna síðustu ára, sem hafa í auknum mæli skoðað fjölbreytt hlutverk ráðstefnutúlksins og grafið undan hugmyndinni um ósýnileika ráðstefnutúlksins. Rannsóknir á túlkun einblíndu framan af á vitsmunalega þætti túlkunar. Rannsakendur höfðu mestan áhuga á vitsmunalegri getu, hikum, villum, tímamismun og þess háttar atriðum. Horft var inn á við, en litið fram hjá víðara samhengi túlkunar. Með rannsóknum síðari ára hefur hugmyndin um túlkinn sem hlutlausum millilið verið gagnrýnd og í auknum mæli er farið að skoða túlkinn sem þátttakanda í samskiptaferli.

Í þriðja kafla eru hugmyndir um hlutverk túlksins skoðaðar á vettvangi fag- og siðareglina nokkurra samtaka sem varða túlkun. Á hvað er lögð áhersla í reglunum? Hvernig mynd varpa þær upp af starfi túlksins, sérstaklega varðandi sýnileika, nákvæmni og óhlutdrægni?

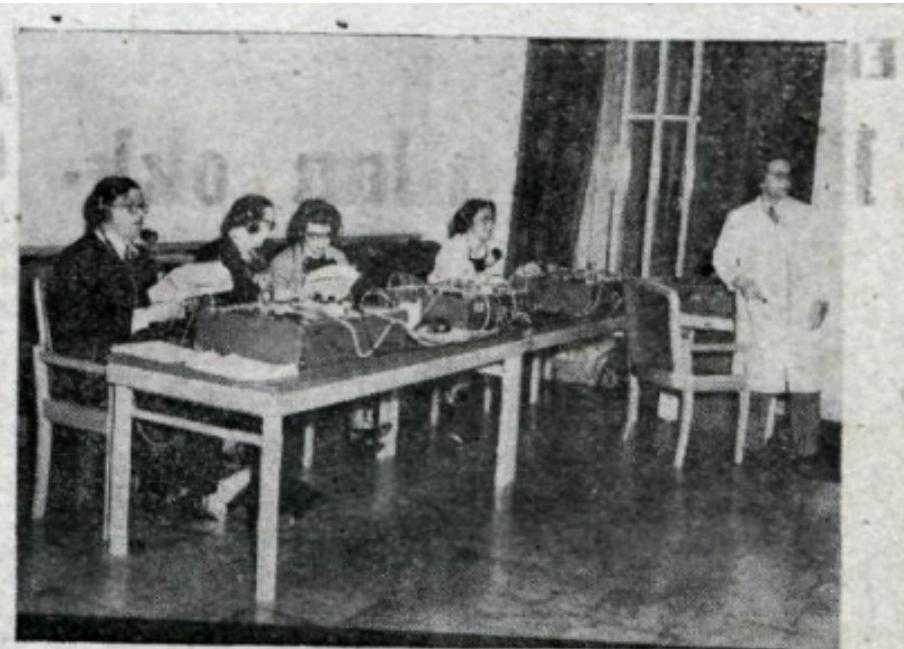
Fjórði kafli skoðar umræðuþræði á internetinu, þar sem túlkarnir sjálfir tala um starf sitt og hlutverk. Þær hugmyndir sem þar koma fram verða bornar saman við fag- og siðareglurnar og skoðað hvort greina megi misræmi þar á milli.

Helstu niðurstöður úr þriðja og fjórða kafla verða svo skoðaðar nánar í fimmta kafla og þær settar í samhengi við rannsóknir frá síðustu árum. Um leið

verða skoðaðar nokkrar tímamótarannsóknir á ráðstefnutúlkun eftir þrjár fræðikonur.

Í sjötta kafla verða svo niðurstöður ritgerðarinnar teknar saman. Farið verður yfir hvað skilji að fag- og siðareglur ólíkra samtaka og hvað sá mismunur gæti þýtt. Reynt verður að svara spurningum er varða ósýnileika ráðstefnutúlksins; hvar mótuðust hugmyndirnar, hversu mikla stoð í raunveruleikanum eiga þær og hvaða mögulegu áhrif hafa þær á hugmyndir túlka um starf sitt?

Pakkarorð: Ég þakka leiðbeinandanum mínum, Marion Lerner, fyrir sýndan áhuga á efni ritgerðarinnar og fyrir að hvetja mig til þess að klára á áætluðum tíma. Takk yfirlesararnir mínr: Pabbi, Sólveig, Erla Margrét og Árni Berúlfur. Og síðast en ekki síst, takk ófædda barn fyrir að koma ekki í heiminn mikið fyrir settan tíma.

Tungumálaverksmiðjan að starfi.

Málakona í Reykjavík Ræðum jafnskjótt snarað yfir á þrjú önnur tungumál

MIÐSTJÓRNARFUNDUR alþjóðasamvinnusambandsins, sem haldinn var í hátiðasal Háskóla um síðustu helgi, hafði yfir sér heimsborgaralegan brag. Bæði var það að þar voru mættir um 50 fulltrúar frá 18 mismunandi löndum og svo hitt, að það var í fyrsta skipti hér á landi, sem ræðum þeim, er fluttar voru, var þegar í stað snarað yfir á þrjú önnur tungumál. Annaðist það hópur túlka, sem alvanir eru að snarþýða milli fjölmargra tungumála.

Mynd 1

Grein úr Morgunblaðinu þann 13. júlí 1952 lýsir fyrstu kynnum Íslendinga af snartúlkun. Orðavalið er áhugavert; „Tungumálaverksmiðja“ og „snarað yfir á þrjú önnur tungumál“ gefur bæði til kynna vélræna túlkun.

1. Ráðstefnutúlkun

1.1. Hvað er ráðstefnutúlkun?

Túlkun er þáttur í mannlegu samfélagi sem hefur verið til eins lengi og ólíkir tungumála- og menningarhópar hafa átt samskipti hvor við annan. Túlkun er því ævagamalt athæfi og varasamt að skilgreina það of þróngt eða einskorða skilgreininguna við túlkun eins og við þekkjum hana í dag. Pöchhacker og Shlesinger (2002) setja fram víða skilgreiningu, en samkvæmt þeim er túlkun „... munnleg eða táknuð miðlun á milli menninga og tungumála, sem gerir boðskipti möguleg á milli einstaklinga eða hópa sem eiga ekki, eða kjósa að nota ekki, sameiginleg(t) tungumál.“¹

Í dag fer túlkun fram á fjöldyngdum ráðstefnum og fundum, í sjónvarpsviðtölum, dómssölum, friðarviðræðum, í læknaheimsóknum og skólaviðtölum, svo einungis dæmi séu nefnd. Meðal þeirra sem treysta á túlkun eru innflyttjendur, heyrnarlausir, stjórnsmálaleiðtogar og diplómatar. Túlkun fer því fram við afar fjölbreyttar aðstæður og má flokka hana eftir því í hvaða samskiptaaðstæðum hún fer fram. Ráðstefnutúlkun (*e. conference interpreting*), sem hér er til umfjöllunar, er sú tegund túlkunar sem fer fram á fjöldyngdum ráðstefnum, fundum, þingum og víðar, oftast með hjálp tæknibúnaðar, svo sem hljóðbúnaðar og hljóðeinangraðra klefa.

Ráðstefnutúlkun er aðgreind frá samfélagstúlkun (*e. community interpreting*) en algengt er að flokka túlkun í þessa two meginflokka, eftir aðstæðum og umhverfi sem hún fer fram í (um flokkun túlkunar, sjá til dæmis: Pöchhacker, 2004 og Steinunn Haraldsdóttir, 2012). Dómtúlkun (*e. court interpreting*) er svo oft sett í sérflokk vegna sérstöðu sinnar, þó hún geti líka talist til samfélagstúlkunar. Táknmálstúlkun (*e. signed interpreting*) er gjarna álitin sérflokkur, enda fer hún fram í öllum ofangreindum aðstæðum.

Það sem aðgreinir ráðstefnutúlkun frá samfélagstúlkun er fyrst og fremst aðstæðurnar sem túlkunin fer fram í, en samfélagstúlkun fer gjarna fram á sviði

¹ „.... interlingual, intercultural oral or signed mediation, enabling communication between individuals or groups who do not share, or do not choose to use, the same language(s).“ (í Pöchhacker og Shlesinger, 2002, bls. 3. Allar þýðingar úr ensku eru mínar eigin)

hins opinbera, þegar eiga samskipti einstaklingar og opinberir starfsmenn; á lögreglustöðvum, í heilbrigðiskerfinu, skólum svo dæmi séu nefnd (Wadensjö, 2008). Ólíkar aðstæður í ráðstefnu- og samfélagstúlkun eru líklega meginástæða þess að rannsóknir á ráðstefnutúlkun einblíndu lengi á vitsmunalega þætti túlkunarinnar á meðan að félagslegar rannsóknir hafa blómstrað síðustu áratugi innan samfélagstúlkunar.

Ráðstefnutúlkun varð að starfsgrein, með tilheyrandi þjálfun og fagsamtökum, strax á sjötta áratug 20. aldar (Pöchhacker, 2004) á meðan samfélagstúlkun var heldur seinni til. Lengi framan af sinntu sjálfboðaliðar, vinir og ættingjar og oft börn, túlkun á þessum sviðum samfélagsins (Wadensjö, 2008). Á síðustu áratugum hefur áhugi og viðurkenning á mikilvægi samfélagstúlkunar aukist, líklega ekki síst vegna aukinna fólksflutninga. Með fjölgun innflytjenda sem eiga sér annað móðurmál en það sem talað er í samfélagini, eykst þörfin fyrir túlkun í viðkomandi samfélagi. Enn er einhverjum hluta samfélagstúlkunar sinnt af ómenntuðum einstaklingum, en starfsgreinin er sífellt að færa sig inn á fleiri svið samfélagsins (Wadensjö, 2008).

Önnur leið til að flokka túlkun er eftir aðferðinni sem notuð er. Á síðari árum hefur snartúlkun (*e. simultaneous interpreting*) orðið ráðandi aðferð í ráðstefnutúlkun, en þá er túlkað næstum samtímis það sem mælandinn segir. Túlkurinn situr í þar til gerðum hljóðeinangruðum klefa og hlustar á mælandann í gegnum heyrnartól og túlkar á sama tíma yfir á markmálið í hljóðnema fyrir ráðstefnugesti sem einnig hafa heyrnartól. Tíminn frá því að túlkurinn heyrir það sem sagt er á frummálinu og að því að hann framleiðir túlkunina á markmálinu er kallaður „eyra-rödd skeið“ (*e. ear-voice span*) og þessi tímamismunur hefur verið vinsælt rannsóknarefni í túlkafræðum. Eva Paneth segir, í fyrstu MA-ritgerðinni um túlkun frá 1957, að tímamismunurinn sé að jafnaði 2-4 sekúndur (Paneth, 1957/2002, bls. 32), en þeir Pierre Oléron og Hubert Nanpon sögðu hann vera á bilinu 2-10 sekúndur (Oléron og Nanpon, 1965/2002, bls. 49).

Oftast sitja tveir og tveir túlkar saman í klefa og skiptast á að túlka, í 20-30 mínútur í senn, enda er álagið mikið. Á heimasíðu túlkaþjónustu framkvæmdarstjórnar ESB, DG Interpretation (*Directorate-General for*

Interpretation)², má skoða ISO staðla fyrir túlkaklefa, en fyrir utan hljóðbúnað og hljóðeinangrun er meðal annars gerð krafa um að túlkurinn hafi gott útsýni yfir fundarsalinn og hafi mælendur í augsýn (European Commission, 2014).

Snartúlkun varð til á fjórða áratug 20. aldar (Herbert, 1978) og er í dag langalgengasta aðferðin innan ráðstefnutúlkunar og sennilega eru heyrnartólin og túlkaklefinn samofin ímynd flestra af ráðstefnutúlkum. Þó þurfa ráðstefnutúlkar einnig að geta notast við lotutúlkun (*e. consecutive interpreting*) og gerð er krafa í flestum námsleiðum í túlkun að túlkurinn hafi gott vald á báðum aðferðum. Í hefðbundinni lotutúlkun hlustar túlkurinn á mál flytjanda í nokkrar mínnútur og flytur síðan túlkun sína á markmálinu. Stundum eru heilar ræður fluttar í einu, en algengara er að hlé sé gert á máli mælandans svo að túlkurinn geti farið með sinn flutning á markmálinu. Á meðan ræðunni vindur fram punktar túlkurinn hjá sér ýmis minnisatriði, lykilorð, tölur og uppbyggingu ræðunnar, sem hann styðst svo við í flutningi sínum. Hluti af þjálfun túlka felst í því að læra sérstaka nótutækni, það er að segja að greina hvað skal punkta hjá sér á sem greinilegasta hátt, og hvernig skal nota tákn til hægðarauka. Lotutúlkun er notuð í miklum mæli í samfélagstúlkun (Wadensjö, 2008). Þá má einnig nefna þriðju aðferðina, hvíslítúlkun (*fr. chuchotage*) sem er afbrigði af snartúlkun þar sem enginn tæknibúnaður er notaður. Þá er túlkunin ætluð fyrir mjög líttinn hóp og túlkurinn situr við hlið þess sem hann túlkar fyrir og túlkar lágrí röddu (Steinunn Haraldsdóttir, 2012, bls. 10).

Alþjóðasamtök ráðstefnutúlka, AIIC (*Association internationale des interprètes de conférence*), hafa átt frumkvæði að því að setja fagleg viðmið fyrir ráðstefnutúlkun og í fagreglum þeirra er meðal annars tiltekinn lágmarksfjöldi túlka miðað við fjölda tungumála á ráðstefnu, laun og lengd vinnudags, ráðningar og fleira. Þessum stöðlum er, ásamt siðareglum ráðstefnutúlka frá sömu samtökum, ætlað að halda heiðri starfstéttarinnar á lofti og að tryggja gæði ráðstefnutúlkunar. Líkt og fram kemur á heimasíðu þeirra, koma samtökin að ráðningu ráðstefnutúlka og vinnureglum hjá samtökum um allan heim, þar á meðal stofnunum Sameinuðu þjóðanna og Evrópusambandsins (AIIC –

² Einnig kölluð SCIC (*Service Commun Interprétation-Conférences*) eftir gamla, franska heiti þjónustunnar.

Association internationale des interprètes de conférence, 2013a). Ráðstefnutúlkar þurfa að uppfylla ákveðin skilyrði til þess að verða meðlimir að samtökunum, meðal annars þurfa þeir að hafa unnið ákveðið marga vinnudaga og þurfa minnst þrír af reynslumeiri meðlimum samtakanna að ábyrgjast þá (AIIC - Association internationale des interprètes de conférence, 2013c).

1.2. Upphaf ráðstefnutúlkunar

Þörfir fyrir ráðstefnutúlkun á sér upphaf í fyrri heimsstyrjöldinni (sjá til dæmis: Gaiba, 1998 og Herbert, 1978). Fram að því var franska hið eina opinbera diplómatísku tungumál. Fjölbjóðlegir fundir og ráðstefnur fóru fram á frönsku og hátt settir diplómatar höfðu gott vald á frönsku, voru jafnvel ráðnir vegna frönskukunnáttu sinnar (Gaiba, 1998, bls. 28). Á tímum fyrri heimsstyrjaldarinnar myndaðist þörf fyrir túlkun, þar sem breskir og bandarískir diplómatar höfðu ekki allir nægilega gott vald á frönsku. Tilraunir hófust með lotutúlkun á fundum þar sem túlkað var nánast setningu fyrir setningu það sem sagt var (sama heimild). Eftir að stríðinu lauk tók svo að fjara undan frönsku sem *lingua franca* og í aðdragandanum að friðarráðstefnunni í París kröfðust Bretar þess að enska yrði viðurkennd sem opinbert, diplómatískt tungumál (sama heimild, bls. 28). Komin var upp varanleg þörf fyrir túlkun á milli ensku og frönsku.

Alþjóðleg vinnumálaráðstefna var haldin í Washington árið 1919 í kjölfarið á friðarráðstefnunni í París fyrr sama ár. Jesús Baigorri-Jalón hefur skoðað heimildir og gögn frá vinnumálaráðstefnunni og segir þar hafa verið unnið mikið frumkvöðlastarf í ráðstefnutúlkun (Baigorri-Jalón, 2005, bls. 988).

Umfjöllunarefnir ráðstefnunnar voru viðkvæms eðlis og vörðuðu lagabreytingar í stökum löndum. Enska og franska voru opinber tungumál, þótt fjöldi annarra tungumála hafi verið talaður á ráðstefnunni, en í þeim tilfellum báru fulltrúarnir sjálfir ábyrgð á að útvega túlka. Hluti af umfangsmiklum undirbúningi fyrir ráðstefnuna fólst í að ráða túlka sem túlkuðu yfir á opinberu tungumálin, ensku og frönsku. Fjöltyngd ráðstefna af þessu tagi hafði aldrei áður verið haldin og túlkarnir sem voru ráðnir áttu það sameiginlegt að vera tvítyngdir og vel menntaðir, úr milli- eða efri stétt og með einni undantekningu, karlar (Baigorri-Jalón, 2005, bls. 990). Túlkarnir unnu undir erfiðum kringumstæðum og miklu

álagi en launin voru vegleg, og ánægja virðist hafa verið með störf þeirra. Þrátt fyrir augljóst mikilvægi túlka á ráðstefnunni, og nýjungina sem þeir kynntu til sögunnar, er sáralítið minnst á túlkana í opinberum gögnum frá ráðstefnunni, og þá aldrei með nöfnum (sama heimild, bls. 989). Mikla rannsóknarvinnu þurfti til að grafa upp nöfn túlkanna á ráðstefnunni, sem endurspeglar ef til vill ósýnileika þeirra í ferlinu.

Í endurminningum Jean Herbert má finna áhugaverðar athugasemdir um starf ráðstefnutúlksins á þessum fyrstu árum starfsgreinarinnar. Hann var liðsforingi sem fyrst var fenginn til að túlka árið 1917, á fundi með fjármálaráðherra Frakklands (Herbert, 1978, bls. 6). Hann segir eina af umbuninni fyrir erfitt starf hafa verið að túlkurinn fékk stundum sæti við hlið fundarstjórans og formanns. Þeir höfðu oft á tíðum litla reynslu af slíkum fjölyngdum ráðstefnum og þá gegndi túlkurinn oft ráðgjafahlutverki, enda gjarna sérfræðingur í slíku ráðstefnuhaldi (sama heimild, bls. 7).

Tilraunir með snartúlkun hófust þegar á árunum fyrir upphaf seinni heimsstyrjaldar, meðal annars til að spara tíma á ráðstefnum. Í lotutúlkun þurfti í sífellu að gera hlé fyrir túlkunina og hvísltúlkun, sem einnig hafði verið notast við, var heldur ekki nógu skilvirk aðferð (Gaiba, 1998, bls. 28). Snartúlkun var því tekin upp til að auka skilvirkni; mikill tími sparaðist miðað við lotutúlkun, og í hljóðeinangruðum klefa gat túlkurinn náð til allra ráðstefnugesta í einu, en þurfti ekki að sitja við hlið staks ráðstefnugest líkt og í hvísltúlkun.

Í upphafi bar þó á ákveðnu vantrausti til snartúlkunar og því var gjarna notast við lotutúlkun framan af. Sá hængur var á að erfiðara var fyrir samlanda ræðumannsins að fylgjast með að rétt væri túlkað í snartúlkun heldur en í lotutúlkun, þar sem auðvelt var fyrir þá sem skildu bæði málin að bera saman frummálið og markmálið (Herbert, 1978, bls. 8). Mikilvægi trausts og nákvæmni í túlkastarfinu kemur þarna glögglega fram og það er ekki tilviljun að í siðareglum AIIC er mikil áhersla lögð á trúnað og óhlutdrægni í túlkun.

Í formála bókarinnar *The Origins of Simultaneous Interpretation: The Nuremberg Trial*, eftir Francescu Gaiba, segir að ráðstefnutúlkun eins og við þekkjum hana í dag hafi fæðst í kjölfarið á síðari heimsstyrjöldinni, nánar tiltekið á háalofti réttarsalsins í Nürnberg, þar sem réttarhöldin fóru fram. Þar þróaðist ráðstefnutúlkun, með tilraunum og mistökum sem dreginn var lærdómur af

(Gaiba, 1998, bls. 11). Tilraunir höfðu verið með snartúlkun í klefum í einhver ár fyrir réttarhöldin. Hljóðeinangraðir klefar og hljóðbúnaður hafði verið þróaður af tölvubúnaðarframleiðandanum IBM og notaður á fundum og ráðstefnum á millistríðsárunum. En eins og Gaiba bendir á, var ekki notast við snartúlkun eins og við þekkjum hana í dag. Notast var við upplestur á fyrirfram þýddum textum, það er að segja, túlkarnir fengu ræðurnar skrifaðar með góðum fyrirvara og reiddu sig á þýðingu í túlkaklefanum, fremur en að hlusta á ræðumanninn. Þá var einnig notast við nokkurs konar lotutúlkun í klefum, þar sem túlkarnir tóku niður glósur fyrir ræðuna, og fluttu hana eftir á (Gaiba, 1998, bls. 31).

Tilkoma túlkaklefa og hljóðbúnaðar, sem einkennir ráðstefnutúlkun í dag, breytti starfi túlksins. Hann færðist nú inn í klefa, gjarna aftarlega eða ofarlega í salinn, þar sem hann sat nú á bak við gler og túlkaði í gegnum hljóðkerfi. Nærvera túlksins var ekki lengur eins áþreifanleg í fundarsalnum. Misjafnar skoðanir voru á ágæti þessarar þróunar á meðal starfandi túlka á þessum tíma. Herbert segir breytinguna hafa haft stórvægileg sálfræðileg áhrif á túlkinn sem núorðið

... situr í glerkassanum sínum, án tengsla við aðra þátttakendur, og túlkar vélrænt það sem ókunnugt fólk segir, um efni sem hann hefur ekki áhuga á. Á annan bóginn er hann auðmýktur. Hversu oft höfum við ekki heyrta fólk segja: „Túlkar eru, eftir allt saman, eins og páfagaukar, þeir endurtaka bara það sem annað fólk segir, þeim leyfist aldrei að tjá eigin skoðanir: Talandi vélar gætu sinnt starfinu.“³

Baigorri-Jalón tekur í sama streng í bók sinni um sögu túlkunar hjá Sameinuðu þjóðunum og segir túlka á þeim tíma hafa kallað þá sem sinntu snartúlkun „símaverði“ (fr. *téléphonistes*), en nafngiftin vísaði ekki einungis til þess að snartúlkar sátu í klefa með heyrnartól, heldur hafði bæði félagslegar og faglegar

³ „... sits in his glass case, without any contact with the other participants, and translates mechanically what is said on the subjects in which he is not interested by people whom he does not know. On the one hand, he often feels greatly humiliated. How often have we not heard people say: ‘After all interpreters are just like parrots, they merely repeat what other people say, they are never allowed to express their own opinion: talking machines could do the job.’“ (Herbert, 1978, bls. 9)

skírskotanir. Hann leggur til að sumum túlkanna hafi fundist að með því að færa þá í klefana hafi þeir í raun verið lækkaðir í tign (Baigorri-Jalón, 2004, bls. 55).

Stofnun alþjóðasamtaka ráðstefnutúlka AIIC, árið 1953, átti stóran þátt í að hefja ráðstefnutúlkun til vefs og virðingar. AIIC eru einu alþjóðlegu samtök ráðstefnutúlka og samkvæmt heimasíðu þeirra eru yfir 3000 ráðstefnutúlkar frá yfir 100 löndum meðlimir að samtökunum (AIIC - Association internationale des interprètes de conférence, 2013a). Markmið AIIC er að starfa fyrir hagsmuni allra ráðstefnutúlka sem og starfsstéttarinnar í heild. Þetta gera samtökin með faglegum og siðferðislegum viðmiðum fyrir túlka, sem koma fram í siðareglum samtakanna. Þá stuðla samtökin einnig að því að vinnuskilyrði ráðstefnutúlka séu samkvæmt stöðlum, til dæmis varðandi tæknibúnað og vinnutíma. Nánar verður farið í reglur AIIC í þriðja kafla, en hér látið nægja að segja að staðlarnir hafa átt stóran þátt í að móta vinnulag og hlutverk ráðstefnutúlksins. Samkvæmt Franz Pöchhacker hafa þessir staðlar í raun mótað starfsstéttina frekar heldur en kröfur einstakra stofnanna til túlka (Pöchhacker, 2004, bls. 161).

1.3 Ráðstefnutúlkun hjá Evrópusambandinu

Það er tæpast hægt að fjalla um ráðstefnutúlkun án þess að minnast á Evrópusambandið, en sambandið er stærsti atvinnuveitendi túlka í heiminum (Neff, 2013). Stór hluti túlkunar fer fram í gegnum túlkaþjónustu framkvæmdarstjórnarinnar, DG Interpretation, sem sér um ráðstefnuundirbúning og túlkun fyrir framkvæmdarstjórnina, ráðherraráðið og fleiri stofnanir innan Evrópusambandsins. Evrópuþingið og Evrópuðómstóllinn hafa sínar eigin túlkaþjónustur, en eru þó í samstarfi við DG Interpretation varðandi inntökupróf og ráðningar (European Commission, 2013a).

Hjá DG Interpretation starfa um 600 fastráðnir túlkar og þar að auki eru um 3000 túlkar á lista yfir lausastarfsfólk sem hefur staðið hæfnispróf. Ströng inntökupróf fyrir bæði fastráðna sem og lausráðna túlka setja háan gæðastaðal fyrir túlkun hjá sambandinu (European Commission, 2013a). Til að gera grein fyrir umfangi túlkastarfs í ESB má nefna að árið 2012 sinnti túlkaþjónusta framkvæmdarstjórnarinnar alls 116.793 túlkadögum, það er að segja vinnudögum

hjá bæði fastráðnum og sjálfstætt starfandi túlkum (European Commission, 2013b).

Evrópusambandið er einstakt í sögulegu samhengi þegar litið er til fjöldyngisstefnu sambandsins. Innan sambandsins eru 24 opinber tungumál á þessari stundu en þeim fer fjölgandi með fjölgun aðildarríkja (European Union, e.d. (a)). Þetta má bera saman við annan stóran vinnuveitenda túlka, Sameinuðu þjóðirnar, en þar eru sex opinber tungumál (United Nations, e.d.). Í Amsterdam sáttmálanum frá 1993 er dregin upp sameiginleg réttindaskrá fyrir borgara ESB, sem staðfestir að allir borgarar ESB eigi rétt á aðgangi að öllum skjölum sambandsins á hverju tungumáli sambandsins sem er. Þá hafi borgarar rétt til að eiga samskipti við stofnanir sambandsins á hverju 24 tungumálanna sem er (European Union, e.d. (b)). Á stærstu fundum sambandsins eru 24 túlkaklefar í notkun og dæmi eru um að túlkar séu í meirihluta í fundarsalnum. Það gefur augaleið að lýðræðis- og jafnréttissjónarmið sambandsins geta ekki staðið án túlkastarfseminnar, sem gerir aðildarríkjum sambandsins kleyft að eiga í samvinnu og samskiptum á sínu móðurmáli.

2. Rannsóknir á ráðstefnutúlkun

2.1. Upphaf rannsókna á túlkun

Rannsóknir á túlkun eiga sér ekki sérlega langa sögu og lengi vel áttu þær sér stað einungis innan þýðingafræðinnar, enda túlkun lengi álitin undирgrein þýðinga.

Smám saman fór þó túlkun að skapa sér sess sem rannsóknarefní á eigin forsendum. Otto Kade gerði tilraun til að skilgreina túlkun árið 1968 og sagði hana vera „... tegund þýðinga þar sem fyrsti og endanlegi flutningur á öðru tungumáli er byggður á stakri framsetningu segðar á frummálinu.“⁴ Þessi fyrsta eiginlega skilgreining á túlkun gengur út frá því að túlkun sé undирgrein af þýðingum, en áhersla er lögð á skyndileika túlkunar, það að túlkurinn heyrir segðina aðeins einu sinni og hefur aðeins eitt tækifæri til að túlka það sem sagt er yfir á markmálið.

Tilhneicingar til að flokka túlkun undir þýðingar gætir ennþá og jafnvel svo nýlega sem árið 2000, í *The Translation Studies Reader*, kallaði Lawrence Venuti eftir viðtækri umfjöllun um túlkafræði (bls. 2-3). Venuti skilgreinir túlkafræði samt sem undирgrein þýðingarfræði. Það var í raun ekki fyrr en árið 1993 sem hugtakið túlkafræði (e. *interpreting studies*) var fyrst notað á prenti (Pöchhacker og Shlesinger, 2002, bls. 3). Það þýðir þó ekki að áhugi á faginu hafi ekki verið til staðar, og skrif um túlkun ná aftur til miðs sjötta áratugar 20. aldar. Lengi vel voru skrif og rannsóknir á túlkun þó það dreifð og óskipulögð að ekki var hægt að tala um eiginlega fræðigrein. Daniel Gile (1994) skiptir rannsóknum á ráðstefnutúlkun upp í fjögur tímabil. Fyrstu skrifin, á sjötta áratugnum, áttu það sameiginlegt að vera skrifuð af starfandi túlkum. Á sjöunda og fyrri hluta áttunda áratugar fór áhuginn að beinast að sálfræðilegum þáttum túlkunar, og þá var helst horft til snartúlkunar. Þriðja tímabilið kennir Gile við iðkendur en það tímabil nær fram til miðs níunda áratugarins. Síðasta tímabilið, sem nær frá 1985 og þangað til Gile skráir skiptingu sína 1994, telur hann einkennast af endurnýjun í rannsóknum á ráðstefnutúlkun.

⁴ „... a form of Translation in which a first and final rendition in another language is produced on the basis of a one-time presentation of an utterance in a source language“ (í Pöchhacker, 2004, bls. 11)

2.2. Fyrstu skrifin og sálfræðirannsóknir

Skrif frá sjötta áratugnum eiga það sameiginlegt að vera skrifuð af starfandi túlkum eða þjálfurum túlka frekar en fræðimönnum og byggðust á athugunum þeirra og reynslu sem túlkar. Þau eru fremur hagnýts eðlis en fræðilegs, en bentu á atriði sem áttu eftir að verða miðlæg í túlkarannsóknum síðar meir.

Fyrst ber að nefna skrif Jean-François Rozan frá 1956 um lotutúlkun. Rozan byggði á reynslu sinni sem ráðstefnutúlkur og leiðbeiningar hans um glósutækni eiga að mörgu leyti við enn þann dag. Ári síðar, árið 1957, kom út fyrsta MA-ritgerðin um túlkun eftir Eva Paneth. Hún byggir á reynslu sinni af túlkun og leggur meðal annars fram möguleg líkön fyrir snartúlkun sem sýna tímamismun á milli mælanda og túlks („eyra-rödd skeið“) en það átti eftir að verða vinsælt rannsóknarefní síðar meir (sjá til dæmis Oléron og Nanpon, 1965/2002 hér fyrir neðan).

Þótt þessi fyrstu skrif um ráðstefnutúlkun hafi verið hagnýts eðlis, gefa þau áhugaverða innsýn í félagslega þætti ráðstefnutúlkunar. Eva Paneth minnist til dæmis á álagið sem túlkarnir sem hún rannsakar eru undir: „Túlkarnir krefjast þess að fá að reykja, jafnvel þegar áheyrendunum er það bannað. Aðrar vísbindingar má finna um að álag á taugar þeirra sé slíkt að ekki megi við bæta.“⁵ Sálrænt álag á túlka átti síðar eftir að verða viðfangsefni fræðimanna, til dæmis í túlkun á stjórnmálavettvangi (Baker, 1997).

Næsta tímabil í rannsóknum á ráðstefnutúlkun einkenndist af tilraunakenndum rannsóknum, aðallega sálfræðirannsóknum. Áhuginn beindist að þáttum eins og hávaða, hraða á máli mælenda, pásum, tímamismun og öðrum vitsmunalegum þáttum túlkunar. Lítill sem engin athygli beindist að hlutverki túlksins í víðara félagslegu samhengi á þessum tíma.

Sálfræðingarnir Pierre Oléron og Hubert Nanpon (1965) eiga fyrstu vísindalegu rannsóknina á snartúlkun. Þeir beittu sálfræðiaðferðum til að skoða tímamismuninn í túlkun og báru hann svo saman við tímamismun í endurtekningu (e. *shadowing*). Aðrar rannsóknir frá tímabilinu eru meðal annars skrif Davids Gerver (1969) um virkni skammtímaminnis, áhrif hraða markmálsins

⁵ „Interpreters insist that they must be allowed to smoke even when the audience is prohibited from it. There are other indications that their nerves are in the kind of state in which any additional strain would prove unbearable.“ (í Pöchhacker og Shlesinger, 2002, bls. 30)

og umhverfishljóða á túlkinn, rannsóknir Friedu Goldman-Eisler (1972) á notkun þagna í túlkun, og skrif Henris C. Barik (1973) um villur í máli túlka.

Líkt og fram hefur komið eru rannsóknirnar frá þessum tíma fremur tilraunakenndar og ómarkvissar. Þeim var hafnað af rannsakendum sem á eftir komu, sem töldu niðurstöður þeirra ekki eiga erindi við ráðstefnutúlkun eins og hún var stunduð í raunveruleikanum (Gile, 2009). Rannsóknirnar voru of fáar og of smáar til að gefa raunverulega innsýn í túlkunarferlið (Gile, 1994, bls. 149). En þrátt fyrir annmarka sína mörkuðu þessar rannsóknir upphaf að fræðilegri nálgun á túlkun.

2.3. Iðkendur og merkingarkenningin

Tímabilið frá 1969-1985 kennir Gile við iðkendur, það er að segja, starfandi túlka. Upphaf tímabilsins markast af fyrstu doktorsritgerðinni um túlkun, skrifuð af túlki, sem kom út í Vín árið 1969. Ritgerðin var eftir Ingrid Pinter (síðar Ingrid Kurz) og á árunum á eftir má segja að hafi komið út flóð af skrifum um túlkun, þar á meðal yfir 20 MA- og doktorsritgerðir (Gile, 2009, bls. 54). Meðal rannsókna sem voru gerðar á tímabilinu er rannsókn Ghelly V. Chernov frá 1979 sem fjallar um túlkun út frá málsálarfræði. Hella Kirchhoff (1976) horfði til vitsmunalegrar ofhleðslu (e. *cognitive overload*), biðar í túlkun og fleiri þátta. Hún nefnir vandkvæði þess að aðlaga skilaboð úr frummáli yfir á markmálið (bls. 113). Gile segir skrif frá tímabilinu eiga það sameiginlegt að vera eftir starfandi túlka, og að þau séu að miklu leyti fræðileg fremur en byggð á tilraunum. Skrif frá tímabilinu eru frekar dreifð og ótengd, en túlkarannsakendur voru á þessum tíma að miklu leyti ómeðvitaðir um skrif hvers annars. Undantekning frá þessu voru þó skrif sem komu frá ESIT-skólanum í París (*École supérieure d'interprètes et de traducteurs*). Skrif frá París á þessu tímabili hafa verið kennd við Parísarskólann í sögu túlkafræði. Í forsvari fyrir Parísarskólann var Danica Seleskovitch, ráðstefnutúlkur og fræðikona sem hafði mikil áhrif á túlka- og þýðingafræði. Seleskovitch efaðist um gildi sálfræðirannsókna fyrir túlkafræði og í samvinnu við Marianne Lederer þróaði hún merkingarkenninguna (fr. *théorie du sens*), en sú kenning átti eftir að vera ráðandi í túlkafræði næstu árin.

Í doktorsritgerð sinni frá 1975 leggur Seleskovitch fram og útskýrir merkingarkenninguna, sem gerir ráð fyrir að túlkun byggist fyrst og fremst á merkingu eða inntaki, fremur en tungumáli eða orðum. Færst var frá málvíssindalegri nálgun á túlkun og farið að líta á sem svo að hlutverk túlksins væri fyrst og fremst að draga fram merkinguna í því sem sagt er og setja síðan fram á markmálinu. Þeir sem aðhylltust merkingarkenninguna höfnuðu sálfræðirannsóknum sem á undan höfðu komið á þeim grundvelli að þær einskorðuðust við tungumálið sem slíkt, og gæfu of einfaldaða sýn á túlkinn sem nokkurs konar kóðara frá einu tungumáli yfir í annað. Samkvæmt merkingarkenningunni er hlutverk túlksins að ná í undirliggjandi merkingu þess sem sagt er á frummálinu, búa til nýja segð á markmálinu sem byggist á merkingunni, en vísar ekki beint til frummálsins sem slíks (Gile, 1994, bls. 150). Jafnframt gerir kenningin ráð fyrir að þetta ferli gerist ósjálfrátt, svo lengi sem túlkurinn hefur nægilegt vald á tungumálunum, að viðbættri almennri þekkingu. Kenningin víkkaði sannarlega út skilninginn á hlutverki túlksins, en hún átti samt sem áður eftir að vera gagnrýnd síðar meir fyrir að líta ennþá of þróngt á túlkunarferlið.

2.4. Endurnýjun í túlkarannsóknum – sviðið stækkar

Tíminn frá miðjum níunda áratugnum einkenndist af endurnýjun í rannsóknum á túlkun. Kallað var eftir vísindalegri sem og þverfaglegri nálgun á túlkarannsóknir (Gile, 2009, bls. 54). Rannsakendur fóru að gagnrýna merkingarkenninguna á þeim grundvelli að hún gæfi upphafna og óraunsæja mynd af túlknunum. Með því að líta á túlkun sem nánast vélrænan atburð, þar sem túlkurinn, búinn tungumálakunnáttu og almennri vitneskju, túlkar vélrænt úr einu tungumáli yfir á annað, er litið framhjá félagslegum veruleika og aðstæðunum sem túlkunin gerist í. Það var einmitt upp úr 1990 sem rannsóknir á samfélagstúlkun blómstruðu. Fram að því höfðu rannsóknir á túlkun nánast einskorðast við ráðstefnutúlkun, en frá 1990 fóru rannsóknir í auknum mæli að beinast að samfélagstúlkun, og sú tegund túlkunar fór að verða að aðskildu, þverfaglegu fagi.⁶ Pöchhacker (2004)

⁶ Meðal félagsmiðaðra skrifa um samfélagstúlkun má nefna greiningar út frá samtalsgreiningu (Wadensjö, 1998), rannsóknir á túlkun í menntakerfinu (C. Roy, 2000), dómtúlkun (Berk-Seligson, 1990) og túlkun við yfirheyrlur hælisleitenda (Pöllabauer, 2004)

segir þessa grósku í rannsóknum á samfélagstúlkun að miklu leyti mega þakka því að farið var að horfa til félagslegs samhengi túlkunar.

Tilraunarannsóknir frá 7. og 8. áratugnum höfðu verið of ónákvæmar og ómarktækur, en á 10. áratugnum komu út þverfaglegar rannsóknir á ýmsum sviðum. Þau Daniel Gile og Barbara Moser-Mercer leituðust við að útskýra túlkun út frá líkönnum; stærðfræðingurinn Gile (1995) lagði fram álagslíkan sitt (fr. *modèle d'efforts*) og Moser-Mercer (1997) út frá vitsmunasálfræði og málsálfræði. Þessar rannsóknir leituðust að nýju við að útskýra vitsmunalega þætti túlkunar og einblíndu að mörgu leyti á sömu atriði og tilraunarannsóknirnar frá 7. og 8. áratugnum, atriði eins og villur, hraða, vitsmunalegt álag og fleira. Þess háttar rannsóknir ná fram til dagsins í dag, en á seinni árum hafa verið gerðar ýmsar merkilegar rannsóknir, meðal annars á minni túlka (sjá til dæmis Köpke & Nespolous, 2006 og Liu, 2001). Í kringum 1990 fór hinsvegar einnig að bera á auknum áhuga á öðrum hliðum túlkunar. Staða og hlutverk túlksins, væntingar ráðstefnugesta og túlkanna sjálfra og starfsvenjur fóru að hljóta æ meiri athygli.

Skrif R. Bruce Anderson frá 1976 marka upphaf að skrifum um hlutverk túlksins. Ritgerð hans vakti litla athygli þegar hún kom út og segja má að hún hafi í raun gleymst þar til um áratug síðar, þegar hún var uppgötvuð að nýju. Anderson fjallar um túlkun almennt og gerir ekki sérstakan greinarmun á milli ráðstefnu-, samfélags- eða annars konar túlkun. Þeir þættir sem hann skoðar, eins og sýnileiki túlksins og fjölbreytileiki í túlkaaðstæðum, áttu síðar eftir að vera miðlægir í rannsóknum á túlkun, sérstaklega samfélagstúlkun, en síðar meir einnig ráðstefnutúlkun. Skilgreining Andersons á túlkun byggist á því að hún sé félagslegt athæfi, með minnst þremur þátttakendum (bls. 210). Hann veltir fyrir sér sýnileika túlksins og hvort hann skuli leitast við að vera „... aðeins bergmál, eða ætti hann vera ráðgjafi og bandamaður?“⁷ Anderson viðurkennir áhrifamátt túlksins og bendir á að túlkurinn samsvari sig alltaf öðrum aðilanum í túlkaaðstæðunum, í samningaviðræðum á milli ríkja sjái hvor aðilinn fyrir sig um að útvega túlk, þetta sé nauðsynlegt til að komast hjá efasemdum og möguleikanum á að túlkurinn sé hliðhollur „hinni hliðinni“. Anderson kallar jafnframt eftir nánari rannsóknum og athugunum á stöðu og hlutverki túlksins,

⁷ „... mere echo, or should he be an advisor and ally?“ (Anderson, 1976/2002, bls. 212)

sem mikilvægum millilið í samræðum, starfið einkennist af ónákvæmri starfslysingu (Anderson, 1976/2002, bls. 212).

Ákalli Andersons um að hlutverk túlksins væri skoðað nánar, var mætt að einhverju leyti af Bistra Alexiva (1997), sem var fyrst til að setja fram heildstætt flokkunarkerfi túnkaðstæðna. Hún benti einnig á það hvernig aðstæður í ráðstefnutúlkun, fjarlægðin á milli mælanda og túlks, leiðir til ólíkra aðstæðna og áhrifaþátta miðað við annars konar túlkun þar sem nálægðin er meiri. Það að mælandinn talar í hljóðnema gerir það að verkum að hann er ósjálfrátt ekki eins frjálslegur og ritskoðar sig líklega meira en í öðrum aðstæðum túlkunar (Alexiva, 1997/2002, bls. 222). Á síðari árum hefur borið á endurskoðun á hlutverki ráðstefnutúlksins og hugmyndin um fullkomið hlutleysi túlksins hefur verið gagnrýnd. Staðhæfing Cecile Wadensjö um að túlkun gerist ekki í félagslegu tómarúmi (Wadensjö, 1998) hefur sýnt sig að eiga ekki einungis við um samfélagstúlkun heldur einnig ráðstefnutúlkun (sjá til dæmis: Diriker, 2004; Angelelli 2004 og Monacelli, 2009). Nánar verður fjallað um rannsóknir síðustu ára í 5. kafla.

2.5. Um rannsóknir á ráðstefnutúlkun

Í undirköflunum hér á undan hefur komið í ljós að rannsóknir á ráðstefnutúlkun beindust framan af nánast eingöngu að vitsmunalegum þáttum túlkunar. Ian Mason bendir á, í formála að *Self-Preservation in Simultaneous Interpreting: Surviving the Role* (2009) eftir Claudiu Monacelli, að í upphafi hafi rannsóknir einblínt á túlkinn sjálfan, en ekki sem persónu heldur sem nokkurs konar einingu (Í Monacelli, 2009, bls. xii). Túlkurinn var álitinn standa fyrir túlka almennt sem heild og litið var framhjá mögulegu framlagi túlksins sem persónu.

Ebru Diriker telur hluta af ástæðunni fyrir að félagsmiðaðar rannsóknir hafa ekki vegið meira vera annars vegar sú langlífá trú að ráðstefnutúlkurinn túlki ávallt og áreynslulaust nákvæmlega það sem mælandinn segir og að aldrei komi til inngríps túlksins, og hins vegar sú trú að ráðstefnur séu í eðli sínu einsleitt vinnuumhverfi með einsleitum markhópi (Diriker, 2004, bls. 131). Niðurstaða rannsóknar Diriker er aftur á móti sú að ráðstefnutúlkar vinni í allt annað en

einsleitum aðstæðum og að væntingar ráðstefnugesta til túlkunar geti verið mjög mismunandi.

Anne Schjoldager hefur bent á að skortur á upptökum gæti hafa hamlað félagsmiðuðum rannsóknum á túlkun. Ekki er til stór gagnagrunnur með upptökum úr raunverulegum aðstæðum og því hefur verið erfitt að gera lýsandi rannsóknir. Þá sé ákveðin hætta á að túlkar sem séu viðfang rannsóknar hegði sér á einhvern hátt öðruvísi en vanalega og því verði niðurstöður ekki byggðar á náttúrulegum upptökum (Schjoldager, 1995/2002, bls. 303).

Með auknum félagslegum áherslum í rannsóknum á samfélagstúlkun síðustu áratugina hafa augu rannsakenda opnast fyrir því að enn þurfi að rannsaka ýmsa þætti innan ráðstefnutúlkunar. Fræðimenn hafa bent á mikilvægi þess að skoða ráðstefnutúlkun í víðara samhengi en hingað til hefur verið gert. Í samfélagstúlkun hefur lengi verið viðurkenndur mögulegur valdamismunur og mismunur á stöðu þátttakenda í túlkaaðstæðunum. Þessi munur er augljós til dæmis í tilfelli þar sem einstaklingur, segjum hælisleitandi, ræðir við opinberan starfsmann hjá stofnun. Rannsóknir í samfélagstúlkun hafa skoðað það sem á sér stað í slíkum aðstæðum og hlutverk túlksins innan þeirra aðstæðna. Algengt viðhorf er að í ráðstefnutúlkun sé slíkur mismunur á stöðu ekki til staðar; ráðstefnugestir séu fremur einsleitur hópur og að starf ráðstefnutúlksins sé fremur klippt og skorið. En líkt og Claudia V. Angelelli hefur bent á má horfa til aðstæðna í ráðstefnutúlkun þar sem fulltrúar þróunarlanda sitja á alþjóðlegri ráðstefnu með fulltrúum vestrænna stórvelda og skoða hvort mögulega þessi munur hafi áhrif á túlkunina (Angelelli, 2004). Túlkar tilheyra sjálfir kyni, stétt og þjóðerni, líkt og aðrir þátttakendur í túlkaaðstæðunum. Þá er mögulegt að túlkar samsvari sig meira með einum ræðumanni en öðrum. Túlkar eru manneskjur og ekki er hægt að ganga að því vísu að þeir séu ónæmir fyrir félagslegum þáttum. Samkvæmt Angelelli væru það mistök að líta framhjá þessum þáttum í rannsóknum á ráðstefnutúlkun (2004, bls. 28).

3. Fag- og siðareglur ráðstefnutúlka

3.1. Um fag- og siðareglur

Hér á eftir verða skoðaðar hugmyndir um hlutverk ráðstefntúlksins eins og þær birtast í fag- og siðareglum samtaka sem túlkar eiga aðild að. Fag- og siðareglur eru nokkurs konar leiðbeiningar fyrir túlka og/eða þýðendur. Hérlendis styðjast ýmsar starfsstéttir við siðareglur; læknar, lögmenn, prestar, blaðamenn og fasteignasalar, svo fáein dæmi séu nefnd. Ekki eru nú sem stendur til sérstakar siðareglur innan Bandalags þýðenda og túlka, en HART, félag háskólamenntaðra táknmálstúlka, hefur haft slíkar reglur að leiðarljósi frá árinu 2005 (HART - félag háskólamenntaðra táknmálstúlka, 2005). Fag- og siðareglur eru grundvallartextar þeirra samtaka sem styðjast við þær; þær setja línurnar og til þeirra er gjarnan vísað þegar fjallað er um starfið. Sérstaklega gegna reglur AIIC mikilvægu hlutverki sem elstu fag- og siðareglurnar og jafnframt einu reglurnar sem skrifaðar voru sérstaklega fyrir ráðstefnutúlka.

Reglurnar sem skoðaðar verða hér á eftir kallast ýmist siðareglur (*e. code of ethics*), faglegar siðareglur (*e. code of professional ethics*), reglur um framferði (*e. code of conduct*) eða reglur um faglegt framferði (*e. code of professional conduct*), eftir því hvaða samtök eiga í hlut. Þrátt fyrir mismunandi heiti er ekki eðlismunur á textunum og þeir gegna sama tilgangi hjá hverjum samtökum fyrir sig; að setja staðla fyrir túlka (og þýðendur) til að starfa eftir og að viðhalda heiðri starfsstéttarinnar. Hér verður því fjallað um textana á sama hátt.

Gagnlegt er að skoða fag- og siðareglur til að átta sig á ráðandi hugmyndum um túlkahlutverkið. Hér verða skoðaðar fag- og siðareglur helstu samtaka sem túlkar eiga aðild að, bæði alþjóðlegra samtaka og samtaka ýmissa landa. AIIC eru einu alþjóðasamtök ráðstefnutúlka í heiminum en fjöldi ráðstefnutúlka eru aðilar að öðrum samtökum á þjóðargrundvelli. Oft eru þessi samtök fyrir bæði túlka og þýðendur. Skilyrðin sem sett voru við val á samtökum voru þau að túlkar eigi aðild að þeim og að samtökin styðjist við fag- eða siðareglur af einhverju tagi.⁸

⁸ Reglum amerískra samtaka tungumálasérfræðinga, TAALS (*The American Association of Language Specialists*) var sleppt, en þær skera sig úr frá fag- og siðareglum annarra samtaka því þær fjalla einungis um starfsskilyrði, en snerta ekki á hlutverki túlksins sem slíku.

Útkoman var fimm samtök; tvö alþjóðleg og auk þess samtök staðsett í Bretlandi, Kanada og Ástralíu.

Vegna sérstöðu AIIC sem einu alþjóðasamtaka ráðstefnutúlka var þeim reglum gefinn sérstakur gaumur. Þá er sérkafli helgaður reglum stofnunar túlka og þýðenda í Ástralíu, AUSIT (*Australian Institute of Interpreters and Translators*). Reglur þeirra samtaka hafa sérstöðu að því leyti að þær hafa nýlega verið uppfærðar og eru mun ítarlegri en reglur annarra samtaka, sérstaklega varðandi hlutverk túlka og þýðenda og verða þær skoðaðar sérstaklega.

Velta má fyrir sér hvaða áhrif reglur á borð við þessar hafa haft á hlutverk túlka, en reglur AIIC hafa verið óbreyttar frá stofnun samtakanna árið 1953. Það er hjá AIIC sem venjur og siðir innan ráðstefnutúlkunar hafa mótað mest, og samtökin hafa einnig samið um vinnuskilyrði við marga stærstu vinnuveitenda túlka í heimi (Monacelli, 2009, bls. 10-11). Siðareglur AIIC hafa því mögulega mótað starfshætti og jafnframt sjálfsímynd ráðstefnutúlka. Með því að bera siðareglur AIIC saman við nýrri reglur AUSIT frá 2012, má mögulega greina breytingar á hugmyndum um hlutverk ráðstefnutúlksins.

3.2. Fag- og siðareglur: AIIC, IAPTI, STIBC og ITI

AIIC eru einu alþjóðasamtök ráðstefnutúlka í heiminum. Faglegar siðareglur (e. *Code of Professional Ethics*) eru ásamt faglegum viðmiðum (e. *Professional Standards*) grundvallartextar samtakanna. Samkvæmt heimasíðu samtakanna er faglegum viðmiðum ætlað að setja staðla um vinnuskilyrði sem tryggja háan gæðastaðal ráðstefnutúlkunar. Þar að auki eiga þau að tryggja heilsu og öryggi túlksins. Siðareglurnar koma svo að því er varðar trúnað og aðra siðferðislega þætti (AIIC - Association internationale des interprètes de conférence, 2013b). Á meðan faglegu viðmiðin snúa að því sem viðkemur ráðningu, vinnutíma og vinnumuhverfi túlka, og eru hugsaðar sem leiðbeiningar fyrir ráðstefnuhaldara og þá sem nota þjónustu ráðstefnutúlka, snúa faglegu siðareglurnar heldur að því sem viðkemur túlkinum sjálfum. Hér verða einungis siðareglurnar skoðaðar, þar sem þær varða sjálfan ráðstefnutúlkinn og hlutverk hans.

Siðareglurnar skiptast í níu greinar, sem falla undir fjóra hluta eða kafla. Fyrsti kaflinn útlistar tilgang reglnanna, sem er að setja fram staðla fyrir starfandi

túlka um „... heilindi, fagmennsku og trúnað.“⁹ Um hið síðastnefnda, trúnað, er fjallað í 2. grein reglnanna, í öðrum kafla sem varðar „reglur um heiður“ (e. *code of honour*). Þar kemur fram að túlkurinn sé bundinn trúnaði gagnvart öllum aðilum í túlkaaðstæðum. Þetta er útskýrt nánar með því að meðlimir samtakanna skuli „... forðast að hljóta nokkurn persónulegan ávinning af trúnaðarupplýsingum sem þeir gætu hafa fengið vitneskju um í starfi sínu sem ráðstefnutúlkar.“¹⁰ Ákvæði um trúnað er afar mikilvægt í ráðstefnutúlkun og kemur fram í öllum þeim fag- og siðareglum sem skoðaðar voru. Ennþá í dag, sérstaklega í túlkun á stjórnrmálavettvangi, koma upp aðstæður þar sem túlkar eru ofssóttir vegna trúnaðarupplýsinga sem þeir búa yfir (sjá til dæmis: *Afganskir túlkar fá hæli í Noregi, 2013* og *Túlkar fá hæli í Bretlandi og Danmörku, 2013a*). Þá eru dæmi um að starfandi túlkar hafi verið ásakaðir um njósnir (sjá til dæmis: *Kínverskur njósnari handtekinn, 2011* og *Túlkur sakaður um njósnir í Guantanamo, 2003*).

Um heilindi, sem nefnd eru í byrjun reglnanna, er fjallað um í 3. og 4. grein þar sem áhersla er lögð á gæði túlkunarinnar þó ekki sé tiltekið hvað felst í þeim gæðum eða hvernig túlkurinn uppfyllir gæðastaðla:

Meðlimir samtakanna skulu ekki taka að sér verkefni sem þeir hafa ekki hæfni til að sinna. Taki meðlimur að sér verkefni er hann siðferðislega skuldbundinn til að starfa samkvæmt tilhlýðilegri fagmennsku.¹¹

Lögð er áhersla á að túlkurinn skuli hafa heiður starfsstéttarinnar í hávegum:

⁹ „... integrity, professionalism and confidentiality.“ (AIIC - Association internationale des interprètes de conférence, 2012b)

¹⁰ „... refrain from deriving any personal gain whatsoever from confidential information they may have acquired in the exercise of their duties as conference interpreters.“ (sama heimild, 2. gr.)

¹¹ „Members of the Association shall not accept any assignment for which they are not qualified. Acceptance of an assignment shall imply a moral undertaking on the member's part to work with all due professionalism.“ (sama heimild, 3. gr.)

Meðlimir samtakanna skulu ekki taka að sér verkefni eða komast í aðstæður sem gætu dregið úr heiðri starfsstéttarinnar. Þeir skulu forðast hvaða gjörðir sem gætu komið óorði á starfsstéttina.¹²

5. og 6. grein fjalla svo um það sem snýr að samtökunum sjálfum og meðlimum þeirra og tekið fram að meðlimir skuli „... forðast hvers kyns ummæli eða gjörðir sem eru skaðlegar fyrir samtökin eða meðlimi þess.“¹³

Grein 7 og 8 í þriðja kafla fjalla um vinnuskilyrði túlksins og er sá hluti um þriðjungur af lengd reglnanna í heild. Vinnuskilyrðin taka til þátta eins og að túlkurinn skuli ekki vinna einn, ekki vinna í snartúlkun án klefa og hljóðbúnaðar, að hann skuli fara fram á viðeigandi undirbúning og fleira. Ráðstefnutúlkar skulu gera kröfu um að þessi skilyrði séu uppfyllt, í því sjónarmiði „... að tryggja bestu gæði túlkunar.“¹⁴ Fjórði og síðasti kaflinn er stuttur og fjallar um breytingarákvæði reglnanna.

Við skoðun á reglum AIIC kemur tvennt í ljós. Annars vegar er mikil áhersla lögð í reglunum á að túlkurinn hafi heiður starfsstéttarinnar sem og samtakanna í hávegum, og geri ekkert til að skaða orðspor hvors um sig. Þetta skal túlkurinn gera með því að gæta trúnaðar, passa gæði túlkunarinnar og gæta fagmennsku í starfi, meðal annars með því að krefjast viðunandi vinnuskilyrða sem tiltekin eru í reglunum. Hins vegar sést við skoðun reglnanna að þær gera kröfu um gæði túlkunar, en þær tilgreina ekki hvaða þættir þurfi að vera til staðar svo að túlkun uppfylli gæðastaðla. Fjallað er um gæði og fagmennsku á almennan hátt og reglurnar virðast gera ráð fyrir að séu allar ytri aðstæður í lagi, hljóðbúnaður, fjöldi túlka og svo framvegis, samanber vinnuskilyrðin, þá verði túlkunin sjálfkrafa góð. Reglurnar eru fremur almenns eðlis og gefa ekki mikið uppi um hlutverk túlksins sem slíks.

Í siðareglum alþjóðlegra samtaka þýðenda og túlka, IAPTI (*International Association of Professional Translators and Interpreters*), má sjá margt líkt með reglum AIIC. Samtökin voru stofnuð í Buenos Aires árið 2009 fyrir túlka og

¹² „Members of the Association shall not accept any job or situation which might detract from the dignity of the profession. They shall refrain from any act which might bring the profession into disrepute.“ (AIIC - Association internationale des interprètes de conférence, 2012b, 4. gr.)

¹³ „... refrain from any utterance or action prejudicial to the interests of the Association or its members.“ (sama heimild, 6. gr.)

¹⁴ „... ensuring the best quality interpretation.“ (sama heimild, 7. gr.)

þýðendur. Markmið samtakanna er samkvæmt heimasíðu þeirra að stuðla að siðferðislega réttum starfsháttum í starfsgrein þýðenda og túlka (IAPTI - International Association of Professional Translators and Interpreters, e.d. (a)). Siðareglurnar skiptast í fjóra kafla sem hver um sig skiptist í nokkrar greinar. Líkt og í reglum AIIC varðar stór hluti reglnanna verndun starfsstéttarinnar og samtakanna. Þriðji og fjórði kafla snúa að þessum þáttum; að því að vernda starfsstétt þýðenda og túlka annars vegar, og skyldum gagnvart samstarfsfélögum hins vegar. Fyrri kaflarnir tveir koma svo inn á hlutverk og skyldur túlka og þýðenda í starfi, en í þeim hluta kemur fram að þýðendur og túlkar skuli bundnir trúnaði. Um gæði þjónustunnar segir:

Allir meðlimir IAPTI skulu:

2.1. Framkvæma þýðinga- og túlkaverkefni af nákvæmni og ábyrgð.

2.2. Taka einungis að sér störf sem þeir geta ábyrgst að framkvæma samkvæmt viðeigandi gæðastaðli fyrir viðskiptavini sína.¹⁵

Líkt og í reglum AIIC er ekki útlistað hvað átt er við með „viðeigandi gæðastaðli“. Áherslan er á að halda uppi heiðri starfsstéttarinnar með því að bjóða þjónustu sem uppfyllir „hæstu mögulegu gæðakröfur“.¹⁶ Reglum IAPTI svipar að mestu leyti til reglna AIIC að því er varðar efnisatriði og vægi þeirra, með þeirri undantekningu að ekki er fjallað sérstaklega um vinnuskilyrði í reglum IAPTI.

Næstu reglur sem skoðaðar voru eru siðareglur félags þýðenda og túlka í Bresku Kólumbíu í Kanada, STIBC (*Society of Translators and Interpreters of British Columbia*). Félagið hefur starfað síðan 1981 og starfar samkvæmt félagslögum, en einn hluti þeirra reglna eru siðareglur félagsins, sem skoðaðar eru hér. Reglurnar skiptast í 15 ákvæði eða greinar og hefjast á stuttri skilgreiningu á

¹⁵ „All IAPTI members shall: 2.1. Carry out translating or interpreting tasks thoroughly and responsibly. 2.2. Only accept jobs for which they are able to guarantee a proper standard of quality to their clients.“ (IAPTI - International Association of Professional Translators and Interpreters, e.d. (a), gr. 2.1. og 2.2.)

¹⁶ „... highest possible standards“ (sama heimild, gr. 3.3.)

þýðingum annars vegar og túlkun hins vegar. Markmið túlkunar er, samkvæmt reglunum, að

... flytja, á tilteknu tungumáli fyrir tiltekna hlustendur, inntak munnlegra skilaboða er framleidd voru á öðru tungumáli ... Það krefst meðal annars framúrskarandi þekkingar á bæði frummálinu og markmálinu.¹⁷

Ekki er frekar útlistað hvaða aðra hæfni túlkurinn þarf að hafa. Í almennu reglunum er vikið að hlutverki túlka (og þýðenda) og tiltekið að meðlimir samtakanna skuli í starfi sínu ekki

... framkvæma störf sem liggja utan sviðs þeirra sem tungumálasérfræðingar, svo sem stuðning, ráðgjöf eða óviðeigandi uppljóstrun upplýsinga.¹⁸

Með öðrum orðum tiltaka reglurnar að túlkar (og þýðendur) skuli ekki stíga út fyrir hlutverk sitt sem tungumálasérfræðingar, með því að veita til dæmis ráðgjöf eða stuðning. Þetta ákvæði samræmist hugmyndinni um túlkinn sem óhlutdrægan millilið. Að öðru leyti taka reglurnar til svipaðra þátta og aðrar reglur sem skoðaðar voru; tekið er fram að meðlimir séu bundnir trúnaði og að þeir skuli vera heiðarlegir varðandi hæfni sína og getu.

Síðustu reglurnar sem skoðaðar verða í þessum undirkafla eru reglur Stofnunar þýðinga og túlkunar, ITI (*Institute of Translating and Interpreting*), um faglegt framferði. Stofnunin hefur starfað síðan 1986 í Bretlandi og hefur yfir 3000 meðlimi, bæði túlka og þýðendur (ITI - Institute of Translation and Interpreting, e.d. (a)). Samkvæmt heimasíðu stofnunarinnar er hún ein helsta upplýsingaveita um þýðingar og túlkun fyrir yfirvöld, fjölmiðla sem og almenning í Bretlandi (ITI - Institute of Translation and Interpreting, e.d. (b)). Markmið

¹⁷ „... convey, in a given language and for a given audience, the content of oral messages produced in another language ... It requires, among other things, excellent knowledge of both the source language and the target language.“ (STIBC - Society of Translators and Interpreters of British Columbia, 2002, gr. 72)

¹⁸ „... perform functions that lie beyond the scope of a language professional, such as advocacy, counselling or improper disclosure of information.“ (sama heimild, gr. 83)

stofnunarinnar er, líkt og annarra samtaka sem skoðuð voru, að viðhalda heiðri starfsstéttarinnar. Reglur þeirra um faglegt framferði voru síðast endurskoðaðar í september 2013.

Reglurnar skiptast í níu kafla og innihalda fjórar meginreglur. Reglurnar fjórar varða, í stuttu máli, heilindi, faglega hæfni, trúnað og samband við aðra meðlimi samtakanna. Stór hluti reglnanna er helgaður þáttum á borð við starfssamninga og sérákvæði er um að þýðendur og túlkar megi ekki taka við mútugreiðslum. Að öðru leyti taka reglurnar á svipuðum þáttum og aðrar reglur sem skoðaðar voru og lögð er áhersla á bæði trúnað og samband við samstarfsfólk. Að því er varðar eiginlegt hlutverk túlksins er tekið fram að meðlimir samtakanna skuli flytja merkingu „... á milli fólks og menninga af trúnaði, nákvæmni og óhlutdrægni.“¹⁹

Þá vekur athygli stutt klausa sem tekur sérstaklega til túlkunar, en þar kemur fram að túlka skuli af óhlutdrægni, en að jafnframt skuli gera allt mögulegt til að tryggja skilvirk samskipti, „... þar á meðal inngrip til að koma í veg fyrir misskilning og rangar menningarlegar tilvísanir.“²⁰ Það er því gerð krafa til túlka um að grípa inn í og leiðréttu misskilning þegar hann kemur upp. Í þessu ákvæði má greina ákveðna mótsögn við þá áherslu sem lögð er á nákvæmni og óhlutdrægni í öllum þeim reglum sem skoðaðar hafa verið hér að ofan. Ef nákvæmni og óhlutdrægni felst í því að túlka allt sem sagt er, bæta engu við og breyta engu, þá brýtur inngrip túlksins í bága við það. Þetta misræmi verður skoðað nánar hér á eftir.

3.3. Siðareglur AUSIT og reglur um framferði

Siðareglur Stofnunar túlka og þýðenda í Ástralíu, AUSIT (*The Australian Institute of Interpreters and Translators*), skera sig nokkuð úr meðal siðareglna túlka og þýðenda, en þær eru mun ítarlegri en aðrar reglur sem skoðaðar voru.

Siðareglunum fylgja svokallaðar Reglur um framferði (e. *Code of Conduct*) og samkvæmt inngangstexta er þeim ætlað að „... veita umgjörð fyrir starfandi túlka

¹⁹ „... between people and cultures faithfully, accurately and impartially.“ (ITI - Institute of Translation and Interpreting, e.d. (c), gr. 4.1.)

²⁰ „... including intervention to prevent misunderstandings and incorrect cultural references.“ (sama heimild, meginregla 2, gr. 4.1.)

og þýðendur til að styðjast við þegar þeir beita dómgreind í starfi sínu.²¹ Reglurnar um framferði útskýra nánar hvað átt er við með siðareglunum og gefa dæmi um hvernig skal framfylgja þeim. Þá fylgja einnig með atriði um framferði sem varða sérstaklega túlka annars vegar og þýðendur hins vegar. Hér verða þessir textar skoðaðir og greindir sem ein heild.

Í formála að textunum kemur fram að um er að ræða nýja útgáfu reglnanna frá 2012, en áður studdust samtökin við siðareglur frá upphafi 10. áratugarins (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012). Þessi nýja útgáfa af reglunum er sögð mæta breytingum á starfi þýðenda og túlka, breytinga sem krafist hafi nýrra siðareglna. Höfundar reglnanna segja nýju reglurnar koma til móts við aukna

... athygli er beinst hefur að siðferðislegum þáttum túlkunar og þýðinga um allan heim. Alþjóðleg viðurkenning á stöðu túlka og þýðenda verður enn mikilvægarí í þann mund er þeir verða sýnilegri, í gegnum fjölmíðla, alþjóðasamskipti sem og staðbundin stjórnsmál, sem dregur athygli að og eykur eftirlit með frammistöðu þeirra.²²

Í formálanum kemur einnig fram að með siðferðislegum þáttum eiga höfundarnir meðal annars við viðkvæma stöðu túlka á átakasvæðum, sem og rétt einstaklinga í réttarhöldum á túlka- og þýðingaþjónustu.

Höfundar reglnanna er vinnuhópur sem samanstendur af sex sérfræðingum úr túlkun eða þýðingum, auk þess sem í vinnuferlinu voru reglurnar sendar á alla meðlimi AUSIT til skoðunar. Stofnanir, ráðningaskrifstofur og aðrir sem kaupa túlka- og þýðendaþjónustu í Ástralíu, hafa þessar reglur til hliðsjónar, auk þess sem reglurnar hafa verið teknar upp af samtökum túlka og þýðenda í Nýja Sjálandi, NZSTI (*New Zealand Society of Translators and Interpreters*). Vegna þess hve nýlegar reglurnar eru og ítarlegar, og vegna þess að

²¹ „... provide a framework for interpreting and translating professionals to use when exercising judgment in their practice“ (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012)

²² „... growing attention to ethical issues in interpreting and translation around the world.

International recognition of the status of interpreters and translators becomes even more important as they achieve greater prominence through media, international affairs and local political issues, attracting increased scrutiny of their standards.“ (sama heimild)

þær takast á við breyttar aðstæður í túlkun og þýðingum, hafa þær nokkra sérstöðu á meðal þeirra reglna sem skoðaðar eru hér.

Innihald siðareglnanna skiptist í níu kafla og þar af varða fyrstu þrír faglegt framferði, trúnað og hæfni; þætti sem eru til staðar í flestum fagreglum sem skoðaðar voru. Í reglunum um framferði, sem fylgja siðareglunum, er farið ítarlegra í hvað átt er við með reglunum. Þar er, í þeim hluta sem varðar faglegt framferði, lögð áhersla á sjálfstæði og heilindi túlka og þýðenda og til dæmis er tekið fram að þeir skuli ekki þiggja þjónustugjald eða annars konar gjafir, utan hefðbundinna smágjafa í ákveðnu menningarlegu samhengi. Frekar er fjallað um sjálfstæði og hlutleysi í fjórða þættinum er varðar óhlutdrægni. Ekki er nema að litlu leyti fjallað um óhlutdrægni í öðrum siðareglum sem skoðaðar voru, en í reglum AUSIT skipar það efnisatriði nokkuð stóran sess. Lögð er áhersla á að túlkar og þýðendur taki ekki afstöðu með eða á móti neinum aðila í túlkaaðstæðunum, og hafi ekki uppi „... munnlega eða skriflega, skoðanir á hverju málefni eða hvaða persónu sem er, hvort sem er beðnir eða óumbeðnir, á meðan verkefni stendur yfir.“²³ Þá er sérstaklega tekið fram að túlkar og þýðendur séu ekki ábyrgir fyrir því sem viðskiptavinir þeirra segja eða skrifa, þeir beri einungis ábyrgð á „... heildstæðum og nákvæmum“²⁴ flutningi á skilaboðunum. Hvað átt er við með nákvæmni í flutningi er síðan útskýrt í næsta kafla er varðar nákvæmni, en þar er átt við „... ákjósanlegan og heildstæðan flutning skilaboða yfir á markmálið, þar sem inntak og ásetningur skilaboðanna á frummálínus eru varðveitt án þess að einhverju sé sleppt eða breytt.“²⁵ Tekið er fram að túlkar og þýðendur skuli hafa hæfni og skilning til þessa í gegnum menntun sína og þjálfun. Hér er um að ræða mun ítarlegri leiðbeiningar heldur en koma fram í öðrum siðareglum sem skoðaðar voru. Vikið er að hlutverki túlka og þýðenda í næsta þætti, er varðar afmörkun hlutverksins, og tekið fram að túlkar og þýðendur skuli ekki taka að sér önnur hlutverk, á meðan á túlkunar- og þýðingaverkefni stendur, svo sem stuðning, leiðsögn eða ráðgjöf. Svipað ákvæði er að finna í siðareglum STIBC.

²³ „... voice or write an opinion, solicited or unsolicited, on any matter or person during an assignment.“ (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012, CoC, gr. 4.4.)

²⁴ „... complete and accurate.“ (sama heimild, CoE, gr. 4)

²⁵ „... optimal and complete message transfer into the target language preserving the content and intent of the source message or text without omission or distortion.“ (sama heimild, CoC, gr. 5.1.)

Síðustu þrír kaflar siðareglnanna varða fagleg sambönd og vinnuskilyrði, þróun í starfi og samstöðu með starfsfélögum. Um þessi atriði er fjallað að einhverju leyti í flestum hinna reglnanna er skoðaðar voru og helst að þau fái minna pláss hér heldur en í öðrum.

Í lok textans með reglunum tekur við listi yfir hluti varðandi framferði sem sérstakir eru fyrir þýðendur annars vegar og túlka hins vegar. Atriðin sem talin eru upp varða hlutverk túlksins og eru mjög nákvæm. Þar kemur til dæmis fram að túlkar skuli túlka í fyrstu persónu, að þeir skuli halda tilfinningum mælandans í túlkun sinni og hvorki draga úr eða styrkja boðskap skilaboðanna eða breyta málfarinu. Þá kemur fram að túlkar skuli ekki leiðréttu rangfærslur, heldur skuli þeir flytja skilaboðin á sama máta og frummælandinn flytur þau. Kveðið er á um skyldu túlka til að útskýra hlutverk sitt í túlkunarviðburðinum þegar þáttakendur hafa ekki nægilegan skilning á því og gera ef til vill óraunhæfar kröfur. Einnig er vísað til þess að þáttakendur í túlkaatburðinum geti dregið frammistöðu túlksins í efa:

Túlkar ábyrgjast hæfni sína og nákvæmni í túlkun og þegar þess er óskað, útskýra þeir ákvarðanir sínar varðandi málnotkun, en taka ekki ábyrgð á skilningi þáttakenda á skilaboðunum; það er áfram viðfangsefni þáttakendanna.²⁶

Við að skoða texta AUSIT; siðareglur, reglur um framferði og þau atriði er varða túlka sérstaklega, sést að leiðbeiningar varðandi hlutverk túlksins eru mun ítarlegri og fá mun meira pláss heldur en í reglum annarra samtaka. Gefin eru dæmi um aðstæður er geta komið upp í túlkaviðburðum og útskýrt hvernig skuli bregðast við þeim. Textarnir varpa upp mun skýrari mynd af hlutverki túlksins heldur en reglur annarra samtaka og borin eru kennsl á hið flókna hlutverk túlksins. Textarnir viðurkenna að mörgu leyti fjölbætt hlutverk túlksins, sem sést til dæmis á því að gefnar eru upp aðstæður þar sem frammistaða túlksins gæti verið dregin í efa. Eins er vikið að því að í túlkaviðburði geta mismunandi aðilar

²⁶ „Interpreters testify to their qualifications and the accuracy of their interpreting and, when requested, explain their linguistic choices, but do not testify to participants' understanding of message; this remains an issue for participants.“ (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012, Int12)

haft mismunandi kröfur til túlksins, sem geta stangast á við siðareglur hans. Þá liggi ábyrgðin hjá túlkinum, en „túlkum ber skylda til að útskýra hvert hlutverk þeirra sé og að aðstoða viðskiptavini sína í að skilja hvernig má ná fram sem bestum árangri í túlkuðum viðburði.“²⁷

Þrátt fyrir að textar AUSIT séu mun meira lýsandi fyrir hlutverk túlksins heldur en textar annarra samtaka, eru þó nokkur atriði sem vekja sérstaka athygli. Áhersla er á að túlkar skuli túlka allt sem sagt er: „[I]nn tak og ásetningur skilaboðanna á frummálinu eru varðveitt án þess að einhverju sé sleppt eða breytt.“²⁸ Tekið er fram að þetta eigi við jafnvel þegar um augljós ósannindi er að ræða. Þetta ákvæði er í mótsögn við ákvæði í reglum ITI, sem fjallað var um hér að ofan, þar sem tekið var fram að túlknum bæri skylda til að grípa inn í undir ákveðnum kringumstæðum:

„Meðlimir skulu ... taka til allra ráða, innan skynsamlegra marka, til þess að tryggja heildstæð og skilvirk samskipti á milli aðilana, þar á meðal inngríp til að koma í veg fyrir misskilning og rangar menningarlegar tilvísanir.“²⁹

Hvergi í textum AUSIT er minnst á mögulegt inngríp túlka í ferlinu, en líkt og kemur fram í fjórða kafla sýna athuganir að margir túlkar telja inngríp nauðsynleg í vissum kringumstæðum. Hér er því um að ræða misræmi á milli fag- og siðareglnanna, með einni undantekningu í reglum ITI, og raunverulegrar reynslu túlka.

²⁷ „... the onus is on interpreters to clarify the boundaries of their role and assist their clients in understanding how to achieve the best outcomes in an interpreted session.“ (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012, Int11)

²⁸ „... preserving the content and intent of the source message or text without omission or distortion.“ (Sama heimild, 2012, CoE, gr. 5)

²⁹ „Members shall ... take all reasonable steps to ensure complete and effective communication between the parties, including intervention to prevent misunderstandings and incorrect cultural references.“ (ITI - Institute of Translation and Interpreting, e.d. (c), meginregla 2, gr. 4.1.)

3.4. Vægi stakra efnisþátta í fag- og siðareglum

Hér að framan hefur verið fjallað um fag- og siðareglur nokkurra mismunandi samtaka og einblínt á það sem varðar hlutverk túlksins. Reglurnar eiga ýmislegt sameiginlegt hver með annarri og ákveðin hugtök koma upp líkt og rauður þráður í gegnum flesta eða alla þessa texta. Þessi hugtök hafa þó mjög mismikið vægi innan reglnanna. Auk þess eru önnur atriði fjarverandi í sumum reglnanna. Hér að neðan eru valdir efnisþættir settir upp í töflu til hægðarauka. Þeim er raðað upp eftir vægi sínu innan reglnanna, en þannig má betur átta sig á aðalatriðum í hverju reglusetti fyrir sig. Auk þess er umfjöllun um hvert efnisatriði fyrir sig fyrir neðan töfluna.³⁰

³⁰ Vægi stakra efnisatriða var fundið á þann hátt að orðafjöldi ákvæða sem falla undir hvern flokk var reiknaður sem hlutfall af heildarorðafjölða tiltekinna reglna. Þannig var fundið út plássið sem hvert þessara efnisatriða fær í hverjum reglum fyrir sig. Í greiningunni var reynt að notast við efnisatriði er náðu yfir innihald allra reglnanna. Ekki er um hárnakvæma greiningu að ræða, enda ávallt matsatriði hvaða efnisatriði eru notuð. Tilgangurinn er einungis að varpa upp skýrari mynd af reglunum og er töflunni ætlað að vera viðbót við umfjöllunina í kaflanum á undan. Vægið er tilgreint með námundaðri prósentutölu og er raðað eftir vægi, að ofan og niður.

AIIC	IAPTI	STIBC	ITI	AUSIT
Vinnuskilyrði 34%	Heiður starfsstéttarinnar /samtakanna og samband við starfsfélaga 66%	Heiður starfsstéttarinnar /samtakanna og samband við starfsfélaga 28%	Vinnuskilyrði 31%	Hæfni 15%
Heiður starfsstéttarinnar /samtakanna og samband við starfsfélaga 24%	Trúnaður 10%	Hæfni 24%	Heiður starfsstéttarinnar /samtakanna og samband við starfsfélaga 14%	Óhlutdrægni 14%
Trúnaður 9%	Hæfni 8%	Afmörkun hlutverks 10%	Hæfni 10%	Afmörkun hlutverks 13%
Hæfni 8%		Trúnaður 2%	Óhlutdrægni 9%	Vinnuskilyrði 11%
Afmörkun hlutverks 3%			Trúnaður 5%	Nákvæmni 9%
				Heiður starfsstéttarinnar /samtakanna og samband við starfsfélaga 7% (aðeins hið siðastnefnda)
				Trúnaður 5%

Trúnaður: Allar reglurnar sem skoðaðar voru innihalda ákvæði um að túlkurinn sé bundinn trúnaði varðandi upplýsingar sem hann eða hún öðlast í starfi. Þetta er eitt grundvallaratriðið í fag- og siðareglum túlka og stundum tekið fram að túlkinum er óheimilt að nota þessar upplýsingar sér til hagnaðar. Áherslan sem lögð er á þetta atriði kemur væntanlega til vegna viðkvæmrar stöðu túlka víða í heiminum. Trúnaðarákvæðið er mjög mikilvægt þegar kemur að því að fagvæða túlkun og því skiljanlegt að það skipi mikilvægan sess í fag- og siðareglum túlka.

Hæfni: Í þennan flokk falla ákvæði sem fjalla um skyldu túlka til að vera heiðarlegir varðandi hæfni sína og að taka ekki að sér störf sem þeir eru ekki hæfir til að sinna. Einnig falla hér undir ákvæði um að túlkar skuli viðhalda tungumálakunnáttu og annarri starfstengdri kunnáttu sinni. Þetta efnisatriði, líkt og það að ofan, má finna í öllum þeim reglum er skoðaðar voru.

Heiður starfsstéttarinnar eða samtakanna og samskipti við starfsfélaga: Í öllum þeim reglum er skoðaðar voru eru ákvæði er varða tengsl túlka við samstarfsfélaga sína, skyldur þeirra gagnvart samtökunum eða starfsstéttinni í heild. Gjarna er fjallað um skyldu túlka til að forðast athæfi sem skaðað geta annaðhvort samtökin eða starfsstéttina í heild. Þessi efnisatriði skipa stóran sess í reglum AIIC, IAPTI, STIBC og ITI, en athygli vekur að þau skipa mun minni sess í reglum AUSIT. Í reglum AUSIT er í raun aðeins fjallað um hið síðastnefnda í þessu efnisatriði; samskipti við starfsfélaga. Lítið sem ekkert er fjallað beinlínis um mikilvægi þess að viðhalda heiðri starfsstéttarinnar eða samtakanna og það er hér sem reglurnar skera sig hvað helst úr frá hinum reglunum, og þá sérstaklega reglum AIIC. Af þessu mætti draga þá ályktun að reglur AUSIT séu, í meiri mæli en reglur AIIC, miðaðar að túlkinum sjálfum fremur en að starfsstéttinni í heild.

Vinnuskilyrði: Í þennan flokk falla ákvæði um vinnuskilyrði og aðstæður, til dæmis varðandi tæknibúnað, samninga og vinnutíma túlka. Í reglum AIIC er lögð áhersla á þetta efnisatriði, líkt og það hér á undan en þessi tvö efnisatriði ná samtals yfir nærrí 60% af heildartexta AIIC. Samanburður við reglur AUSIT, þar sem þessir tveir þættir skipa 18% af heildartextanum, gefur ef til vill vísbendingu um megináherslur í þessum tveim reglusettum fyrir sig. Reglur AIIC einblína mun meira á hagsmuni starfsstéttarinnar í heild, á meðan reglur AUSIT einblína á hagsmuni túlksins sjálfs.

Afmörkun hlutverks: Í þennan flokk falla þau ákvæði sem tilgreina að túlkurinn skuli ekki fara út fyrir hlutverk sitt. Í reglum AIIC, STIBC og AUSIT er komið inn á þetta atriði og tekið fram að túlkar skuli ekki, þegar þeir hafa verið ráðnir sem túlkar, sinna öðrum störfum en túlkun. Með öðrum störfum er átt við til dæmis ráðgjöf eða stuðning við viðskiptavinina.

Óhlutdrægni: Ákvæði um óhlutdrægni geta fjallað um mikilvægi þess að túlkar eigi ekki hagsmuna að gæta í túlkaferlinu og gæti hlutleysis gagnvart öllum

þáttakendum. Í óhlutdrægni getur einnig falist að túlkur megi ekki láta skoðanir sínar hafa áhrif í túlkaaðstæðum. Um þetta ákvæði er fjallað í reglum ITI og AUSIT. Ekki er komið beint inn á óhlutdrægni í reglum AIIC, enda lítið fjallað þar beinlínis um hlutverk túlksins.

Nákvæmni: Í þennan flokk falla þau ákvæði þar sem fjallað er um að túlkur skuli túlka nákvæmt og fylgja því sem sagt er á frummálinu, án þess að breyta neinu eða bæta nokkru við. Þetta ákvæði er einungis að finna í reglum AUSIT, enda eru þær reglur mun nákvæmari varðandi hlutverk túlksins heldur en aðrar reglur er skoðaðar voru. Því til sönnunar má sjá að ákvæði sem varða beinlínis hlutverk túlksins; trúnaður, hæfni, afmörkun hlutverksins, óhlutdrægni og nákvæmni, skipa samtals yfir helming af heildartexta reglna AUSIT.

Síðustu þrjú efnisatriðin sem hér voru skoðuð; afmörkun hlutverks, óhlutdrægni og nákvæmni, verður fjallað nánar um í 5. kafla. Þessi atriði skarast að sumu leyti, til dæmis getur nákvæmni falið í sér að túlkurinn fari ekki út fyrir afmarkað hlutverk sitt. Þá gefur óhlutdrægni til kynna að túlkurinn sé nákvæmur og túlki allt það sem sagt er, án þess að breyta neinu eða bæta við. Þessi þrjú atriði gefa öll til kynna ákveðna fjarlægð túlksins við aðra þáttakendur í atburðinum.

4. Umræðuþræðir á internetinu

4.1. Um umræðuþræðina

Hér að ofan voru skoðaðar hugmyndir um ráðstefnutúlkun sem birtast í fag- og siðareglum túlka. Til samanburðar verða hér skoðaðir umræðuþræðir túlka um starf sitt. Kosturinn við umræðuþræði er að þar má finna athugasemdir ráðstefnutúlka um starf sitt, á fremur óformlegum vettvangi. Umræðurnar gefa innsýn í hugmyndir túlka um starf sitt og áhugavert er að bera þær hugmyndir saman við þær hugmyndir sem koma fram í fag- og siðareglunum. Með leit á netinu fundust þrjár ólíkar síður sem eiga það sameiginlegt að vera vettvangur fyrir umræður um túlkun og að vera opnar fyrir öllum. Gengið var úr skugga um að allar síðurnar væru vel virkar og innihéldu nýlega umræðuþræði.

www.interpreters.freeforums.org er opin umræðusíða um túlkun með yfir 6600 þráðum (*interpreters.freeforums.org*, 2014). Samkvæmt forsíðunni er síðan sérstaklega ætluð túlkanemum og þeim sem eru að taka sín fyrstu skref í atvinnulífinu sem túlkar.

www.interpreting.info er síða þar sem fólk getur sett fram spurningar um túlkun. Síðan er hýst og styrkt af AIIC en hver sem er getur sett fram spurningar og svör. Alls eru tæpar 500 spurningar á síðunni og rúm 1500 svör (*interpreting.info*, 2014).

Priðja síðan sem skoðuð var er *www.proz.com*; stórt netsamfélag þýðenda sem og túlka, með yfir 690.000 notendur (*proz.com*, 2014). Dæmin sem skoðuð verða hér á eftir eru af umræðusvæði síðunnar um túlkun.

Síðurnar þrjár voru skimaðar fyrir þráðum sem fjalla um hlutverk túlksins, með áherslu á það sem varðar sýnileika túlksins. Leitarniðurstöðurnar eru sex mismunandi umræðuþræðir. Þeir eru skoðaðir hér til samanburðar við reglurnar í priðja kafla, í því sjónarmiði að bera saman hugmyndir sem þar birtast varðandi sýnileika ráðstefnutúlksins. Ætla má að þeir sem taka þátt í umræðunum um túlkun séu margir hverjir meðlimir að túlkasamtökum. Áhugavert er að skoða hvort reynsluheimur túlka, líkt og hann kemur fram á þessum umræðuþráðum, samræmist þeim reglum sem voru skoðaðar hér á undan, og ef ekki, hver mismunurinn sé.

4.2. Vélræn túlkun, nákvæmni og óhlutdrægni

Fyrsti umræðuþráðurinn sem skoðaður verður er af síðunni *interpreters.freeforums.org*. Líkt og áður sagði er síðan sérstaklega ætluð túlkanemum og nýútskrifuðum túlkum og fjöldi umræðuþráða fjalla um undirbúning fyrir próf, hvernig skal koma sér á framfæri og svo framvegis. Þar má einnig finna spurningar frá fólk sem íhugar að fara í nám í túlkun, en vill vita meira um fagið. Þráður frá 2. ágúst 2008 hefst á spurningu frá „annie“, þar sem hún lýsir yfir áhuga á túlkun, en hún vill vita eftirfarandi:

Er ráðstefnutúlkun ekki verulega vélræn? Það sem ég á við er, er eitthvað framlag til staðar, einhvers konar samskipti, eða er maður einfaldlega í hlutverki þýðingavélar... Með öðrum orðum: Ef einhver, hver er skapandi þátturinn í þessari starfsgrein?³¹

Í svari frá „dawncloack“ segir að margir túlki vissulega á vélrænan máta, líkt og „páfagaukar“. Hann segir þessa túlka vera „slæmu túlkana“. Hann vitnar jafnframt í kennara sinn í túlka- og þýðendaskólanum ESIT (*École Supérieure d'Interprétariat et de Traduction*) þegar hann segir:

Þetta snýst ekki um að segja meira og minna sömu hlutina, heldur um að koma skilaboðunum áfram á besta mögulega hátt ... Þú tjáir aldrei þínar eigin hugmyndir, alltaf hugmyndir annarra. En þrátt fyrir það er þér algerlega í vald sett hvernig þú tjáir þær, og góður túlkur stefnir að því að tjá þær ekki einungis nákvæmlega, heldur á þann besta og fallegasta og jafnvel ljóðrænan hátt.³²

³¹ „Isn't conference interpreting really mechanical? As in, is there any input, any sort of communication, or are you simply like a machine translating... In other words: What is the creative side of this profession?“ („annie“, 2008)

³² „It's not about saying more or less the same things, it's about passing the message as best as possible ... You never express your ideas, always someone else's. However, the way you choose to express them is completely up to you, and a good interpreter will aim not only to express them accurately, but to express them in the best and most beautiful and even poetic way.“ („dawncloack“, 2008)

Hér má sjá greinilega skírskotun í merkingarkenningu Seleskovitch, en líkt og fjallað var um í 2. kafla var hún í forsvari fyrir kenninguna og stofnaði túlkadeild ESIT skólans. Spurning „annie“ um vélrænt hlutverk túlksins endurspeglar rótgrónar hugmyndir um ráðstefnutulkinn sem „þýðingavél“ eða „páfagauk“. Lykilatriði hér eru spurningar um sýnileika túlksins, um óhlutdrægni og nákvæmni.

Þessar spurningar eru einnig miðlægar í næsta umræðuþræði sem skoðaður verður, af síðunni *interpreting.info*. „Marenthe“ sprýr 10. desember 2013: „Verður ráðstefnutulkur ávallt að vera hlutlaus og að vera trúr skilaboðunum í öllum kringumstæðum?“³³ Fjögur svör berast við spurningunni og eru þau nokkuð samhljóma í því að túlkar skuli hafa sem meginreglu að túlka af nákvæmni og hlutleysi það sem sagt er. Dómtulkun er nefnd sem dæmi um aðstæður þar sem þessir þættir skipta sérstaklega miklu máli. Þrátt fyrir þetta nefna þrír þeirra sem svara að undantekningar séu á þessari meginreglu. „duangtip“ segist ávallt kenna túlkanemendum sínum að vera eins trúir frumskilaboðunum og mögulegt er. En dæmi um undantekningar séu þegar einn ræðumaður gerir grín að öðrum á dónamegan hátt, eða þegar „... ræðumaður gerði greinilega mistök varðandi dagsetningar eða tölur (og það rétta var sýnt á powerpoint glærum).“³⁴ „Gaspar“ orðar það á eftirfarandi hátt:

Þrátt fyrir að samkvæmt kenningunni skuli maður ávallt vera hlutlaus (ef með því áttu við að endurtaka á markmálinu það sem sagt var án þess að breyta neinu), er listinn af þekktum og mögulegum undantekningum langur.³⁵

Hann segir ákvörðunina um hvort skuli leiðréttta mistök eða ekki, eða hvort skuli mýkja eða ekki mýkja skilaboðin, vera ákvörðun sem túlkurinn verður að taka á augabragði. Það sé ekkert eitt rétt svar við hvernig skal bregðast við („Gaspar“,

³³ „Does a conference interpreter always have to be neutral and be loyal concerning the message in any given circumstance?“ („Marenthe“, 2013)

³⁴ „... the speaker made a blatant mistake about dates or numbers (with the correct ones showing on the powerpoint screen).“ („duangtip“, 2013)

³⁵ „Although in theory you always should be neutral (if by that, you mean repeating in the target language what has been said without any alteration), the list of known and imaginable exceptions is long.“ („Gaspar“, 2013)

2013). Í öðru svari orðar notandinn „msr“ þetta á þann hátt að „... oftar en ekki störfum við samkvæmt hollustu við fjölda þátta sem geta stangast á hvorn við annan“.³⁶

Ef við berum þessi svör saman við fag- og siðareglurnar sem skoðaðar voru hér að ofan sjáum við greinilega mótsögn er varðar hlutverk og skyldur túlksins. Reglurnar leggja flestar sérstaka áherslu á hlutleysi og nákvæmni í flutningi túlksins. Textar AUSIT taka jafnvel sérstaklega fram að túlkar skuli túlka allt það sem sagt er, þótt um augljós ósannindi séu að ræða. Reglur annarra samtaka ganga ekki svo langt, en leggja þó mikið upp úr nákvæmni og hlutleysi. Eina undantekningin á þessu eru reglur ITI, þar sem tekið er fram að undir vissum kringumstæðum skuli túlkurinn grípa inn í, til dæmis ef misskilnings gætir á milli mælenda.

4.3. Hatursræða, dóнаskapur og túlkun í 3. persónu

Á *interpreting.info* má finna spurningu frá „LiA“, frá 16. nóvember 2011, þar sem viðkomandi veltir fyrir sér skyldu túlka til að hafa eftir hatursræðu eða önnur særandi ummæli. Hún nefnir að auðvitað geti túlkar neitað að taka við túlkunarverkefnum þar sem fyrirsjáanlegt er að það sem sagt verði hugnist túlkinum svo illa að hann vilji ekki túlka það samvisku sinnar vegna. En hatursræða getur komið upp í nánast hvaða samhengi sem er, án fyrirvara. „LiA“ nefnir dæmi frá eigin reynslu á 10. áratugnum af ráðstefnu um fíkniefni og alnæmi, þar sem mælandinn hóf að tala um Afríkubúa, konur og samkynhneigða undir formerkjum gífurlegs rasisma, karlrembu og hómófóbíu, á þann hátt að túlkinum fannst það ganga gegn siðferði sínu að halda áfram að túlka hann: „Ég bað hlustendur mína afsökunar (Ég sagði e-ð á þann hátt „Túlkurinn ykkar biðst afsökunar, hún getur ekki fylgt mælandanum lengur“), og slökkti á hljóðnemanum.“³⁷ Hún spyr um skoðanir annarra á slíkum aðstæðum og um hver séu ásættanleg viðbrögð við þeim.

Í svörunum, sem eru tíu talsins, eru flestir þeirrar skoðunar að túlkar séu fagmenn sem skuli túlka hvað sem sagt er, jafnvel þó það misbjóði þeim sterklega.

³⁶ „... more often than not we operate under several loyalties that may conflict“ („msr“, 2013)

³⁷ „I apologized to my listeners (I said s.th. ‘Your interpreter apologizes, she can’t follow the speaker any more’), and switched the mike off.“ („LiA“, 2011)

„Vincent Buck“ setur fram áhugaverða athugasemd varðandi nauðsyn þess að túlkurinn láti ekki sínar eigin tilfinningar standa í vegi fyrir túlkuninni. Hann segir að þó það sé bara mannlegt fyrir túlka að láta heyrast í túlkun sinni þegar þeim er mjög misboðið af því sem sagt er, sé mikilvægt að hljóma ekki ósannfærandi:

Ef hann gerir það, skapar túlkurinn einungis pláss fyrir
vitsmunalegt ósamræmi í huga áheyrandanna. Fólkið sem hlustar
á þig fer að velta því fyrir sér hvort þú sért eða sért ekki að túlka
heildarsöguna, og hversvegna ekki. Og í stað þess að einblína á
skilaboðin – og dæma þau fyrir það sem þau eru – fer það að efast
um sendiboðann. Sannarlega viltu ekki gefa áheyrendum þínum
neina afsökun til að bæla niður óheppilegan ræðumann eða
hugmyndafræði.³⁸

Með öðrum orðum er nauðsynlegt að túlkurinn veki ekki athygli á sínum eigin skoðunum, heldur túlki beint það sem sagt er, til að forðast að bjaga skilaboðin á neinn hátt. Það sé svo áheyrendanna að dæma skilaboðin.

En þrátt fyrir þetta, nefnir „Vincent Buck“ dæmi þar sem hann sjálfur var sleginn út af laginu vegna drukkins ræðumanns sem tók upp á því að fara með röð af karlrembubröndurum, og kom að því að túlkurinn gat einfaldlega ekki haldið áfram túlkuninni:

Ég held að ég hafi sagt eitthvað á borð við: „Túlkinum ykkar þykir það leitt, en þetta átti að vera inngangsræða um ... og í ljós kemur að ræðumaðurinn er einungis að segja verulega, verulega slæma brandara. Ég held áfram að túlka þegar hann hefur lokið af ruddaskapnum. Afsakið“.³⁹

³⁸ „In doing so the interpreter only creates space for cognitive dissonance in the mind of the audience. People listening to you will start wondering whether you're interpreting the whole story, and why. And instead of focusing on the message - and judging it for what it is - they'll start doubting the messenger.“ („Vincent Buck“, 2011)

³⁹ „I think I must have said something like: 'your interpreter is sorry, but this was supposed to be a keynote on ... and it turns out that the speaker's actually only telling very, very bad jokes. I'll resume interpreting when he's done with the lewdness. Sorry.'“ („Vincent Buck“, 2011)

Í þessu dæmi ávarpar túlkurinn hlustendurna beint auk þess sem hann vísar til ræðumannsins í 3. persónu, til þess að komast hjá því að túlka dónalegan mælanda. Fleiri af þeim sem svara þræðinum segjast hafa gripið til þess ráðs að skipta yfir í 3. persónu í svipuðum tilfellum, til að fjarlægja sig frá mælanda sem misbauð þeim. Þannig gátu þeir haldið áfram að túlka, en gert samt skýran greinarmun á milli sín og þess sem sagt er. „Conrado“ segir að í aðstæðum þar sem særandi ummæli voru höfð, hafi hann haldið áfram að túlka:

Það eina sem ég gerði var að bæta við nokkrum sinnum „mælandinn sagði rétt í þessu“ eða „eins og mælandinn var að segja“. Mér finnst ég á þennan máta fjarlægja mig, en get samt haldið áfram að gefa trúá túlkun á ræðunni án þess að mér finnist mér vera misbeitt.⁴⁰

Nánast allir þeir sem svöruðu þræðinum voru sammála um að túlkinum bæri skylda til að túlka hvað sem sagt væri, ef þeir hefðu á annað borð tekið að sér túlkaverkefni. En þrátt fyrir það nefndu margir dæmi um aðstæður þar sem þeir settu einhvers konar fyrirvara við það sem sagt var og gjarna var gripið til þess að skipta yfir í 3. persónu í slíkum aðstæðum. Slíkt er auðvitað í mótsögn við þau skilaboð sem koma fram í fag- og siðareglum sem skoðaðar voru hér að ofan. Í textum AUSIT er sérstaklega tekið fram að túlkurinn beri ekki ábyrgð á því sem mælandinn segir, sem og að túlkur skuli segja sig frá verkefni ef hann telur sér ekki fært um að vera óhlutdrægur vegna eigin persónulegra skoðanna (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012). Hér virðist því gæta ákveðins misræmis á milli annars vegar þeirra krafna sem gerðar eru til túlka (og jafnvel þeirra krafna sem þeir gera til sín sjálfrá) og hins vegar þess hvernig þeir bregðast við í raunverulegum túlkaaðstæðum.

Túlkun í 3. persónu er einnig efnið í umræðuþræði á síðunni *proz.com*. Þar spyr „Mila Bilenka“: „Hefur einhver starfsfélaga minna þurft að nota 3. persónu í túlkun, vegna þess að einum eða báðum aðilum líður ekki vel með að nota 1.

⁴⁰ „The only thing I did was to add a couple of times ‘the speaker has just said’ or ‘as the speaker has just said’. I feel that this way I distance myself but I can go on giving a faithful rendition on the speech without feeling misused.“ („Conrado“, 2012)

persónu?“⁴¹ Svörin sem henni berast benda til þess að margir kannist við að hafa lent í slíkum aðstæðum, en þá sé ráðlegast að útskýra vel og vandlega fyrir þáttakendum hvert starf túlksins sé og hvernig túlkunin fari fram. Það virðist yfirleitt duga, en þó nefnir ein þeirra sem svarar þræðinum að læknar eigi sérstaklega í vandræðum með þetta. „Alexandra Goldburt“ segir:

Það er týpiskt fyrir lækni að ganga inn í stofuna og byrja að spyrra:
„Varð hann fyrir slysi? Hvar finnur hann til? Fara einkenni hans
batnandi, versnandi, eða eru þau stöðug?“ Þegar ég bið lækninn að
tala beint við sjúklinginn, er hann sjaldnast samvinnuþýður.⁴²

Í reglum AUSIT er tekið fram að túlkar skuli, þegar þörf sé á, útskýra hlutverk sitt fyrir þáttakendum í túlkaatburði. Reglur allra annarra samtaka sem skoðuð voru minnast ekki á hvað skuli gera í slíkum aðstæðum. Þó að dæmið hér fyrir ofan eigi við um samfélagstúlkun frekar en ráðstefnutúlkun, er það haft með hér til þess að sýna fram á þau snúnu viðfangsefni sem túlkar geta mætt, sem sjaldnast er fjallað um í fag- og siðareglum fyrir túlka.

4.4. Mistök ræðumanna

Síðustu tveir umræðuþræðirnir sem skoðaðir voru fjalla báðir um aðstæður þar sem ræðumaður gerir mistök í flutningi sínum. Á *interpreting.info* segir „silvia-c“ frá aðstæðum sem hún var í þar sem ræðumaður ruglaðist nokkrum sinnum í lok fundar. Hún greip til þess ráðs að leiðréttu hann á nokkrum stöðum, eftir því sem hún áttaði sig á af samhengi og fyrri vitneskju. Hún spyr: „[H]ver er viðurkenndur staðall á meðal ráðstefnutúlka? Er það þannig að allt sem kemur inn skal fara út eða eigum við að leiðréttu það sem okkur er dagsljóst að eru mistök?“⁴³ Flestir

⁴¹ „Has anyone of my colleagues had to use the 3rd person while interpreting, because one or both parties are not comfortable with interpreter's using 1st person?“ („Mila Bilenka“, 2006)

⁴² „It is very typical for a doctor to walk into an exam room and start asking: 'Did he suffer a work accident? Where does he have pain? Are his symptoms getting better, worse, or staying the same?' When I ask the doctor to talk directly to the patient, very rarely do I get his cooperation.“ („Alexandra Goldburt“, 2006)

⁴³ „[W]hat's the accepted standard among conference interpreters? Should it be garbage in, garbage out, or are we supposed to correct what we know to be glaring mistakes?“ („silvia-c“, 2011)

þeirra sem svara segja ákveðnar aðstæður geta kallað á að mistök séu leiðrétt. Það sé hinsvegar viðkvæmt og þurfi að meta hvert dæmi fyrir sig. „Nacho“ bendir á hættuna á því að túlkur leiðrétti eitthvað sem augljóslega er mismæli, ef til dæmis næsti mælandi gerir síðan fyndna athugasemd við mistökin. Þeir í salnum sem fylgdust með mistökunum hlæja, en þeir sem fengu ekki að heyra upprunalegu mistökin fá á tilfinninguna að hafa misst af einhverju. „Nacho“ segir: „Ég held að maður verði að skoða hvert og eitt tilfelli fyrir sig og meta hvort það sé öruggt og heppilegt að leiðréttu mælandann. Ef einhver efi er til staðar, myndi ég alltaf túlka bókstaflega.“⁴⁴

Annað dæmið er tekið af *proz.com*. Tilefni spurningarinnar er atvik frá 2013 þar sem forseti Frakklands, Francois Hollande, í ræðu sem hann hélt í Tókýó, ruglaði japönsku gestgjöfunum sínum saman við Kínverja (*France's Hollande calls Japan "China", interpreter saves the day*, 2013). Túlkurinn í því tilfelli leiðrétti forsetann svo mistökin urðu ekki eins áberandi og þau annars hefðu verið. Í umræðuþræðinum koma fram mjög skiptar skoðanir um hvort túlkurinn hafi brugðist rétt við með því að leiðréttu forsetann og forða honum þannig frá þeim mun meiri vandræðagangi. Margir þeirra sem svara telja túlkinn hafa gert forsetanum mikinn greiða. „Sarah Pahla“ segir:

Þó það sé á hreinu að túlkurinn hegðaði sér ekki samkvæmt því hvernig túlkur *á að* hegða sér (og ég er sammála um að það sé varasamt að efast um mælandann – og ekki skal horfa fram hjá því), þá held ég að þetta sé gildið sem manneskjur hafa fram yfir vélar – við getum notað dómgreind okkar við ákvarðanir og hagað okkur í samræmi við aðstæður.⁴⁵

Í öðru svari, frá notandanum „Balasubramaniam L.“, koma fram andstæð viðhorf, en hann telur að með því að leiðréttu forsetann hafi túlkurinn brotið eina meginreglu túlka um hlutleysi:

⁴⁴ „I think one should consider in every single situation if it is safe and convenient to correct the speaker. In case of doubt, I would always interpret literally.“ („Nacho“, 2011)

⁴⁵ „While it is clear that the interpreter did not act according to how an interpreter *should* act (and I do agree that second-guessing the speaker is indeed a dangerous practice - and should not be condoned), I think this is the value that human beings offer over machines - we can make judgement calls and act accordingly depending on the situation.“ („Sarah Pahla“, 2013)

Hlutverk túlksins, rétt eins og þýðandans, er ekki að taka stöðu með einum aðila. Hann leggur ekki mat á það sem hann/hún túlkar. Með því að fela axlarskaft Hollande, lét hann Hollande líta út fyrir að vera fróðari en hann var í raun, og þannig blekkti hann Japanina.⁴⁶

Skiptar skoðanir eru greinilega varðandi það hvort túlkur skuli leiðréttu augljósar rangfærslur í máli mælanda. Annars vegar er það sjónarmið að túlkur skuli túlka allt sem sagt er og ekki sleppa neinu né bæta við. Þetta varðar skyldu túlksins til nákvæmni og óhlutdrægni og að hann skuli halda sjálfum sér utan við túlkaviðburðinn. Reglur AUSIT styðja þessa hugmynd, að minnsta kosti er tekið fram í kaflanum um óhlutdrægni að túlkar séu ekki ábyrgir fyrir því sem mælandi segir, heldur einungis fyrir réttum og nákvæmum flutningi skilaboðanna (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012, CoE, gr. 4). Reglur ITI taka hins vegar fram að túlkur skuli taka til inngríps ef nauðsynlegt sé, til að auðvelda flutning boðanna (ITI - Institute of Translation and Interpreting, e.d. (c), meginregla 2, gr. 4.1.). Hér er um að ræða þversögn á milli ætlaðrar óhlutdrægni túlksins og nauðsyn þess að koma réttu skilaboðunum áfram.

⁴⁶ „The interpreter's, as is the translator's, role is not to take sides. He does not evaluate what he/she is interpreting. By covering up Hollande's gaffe, he/she presented Hollande in a more erudite manner than he actually was, and in this way misled the Japanese.“ („Balasubramaniam L“, 2013)

5. Ósýnileiki ráðstefnutúlksins

5.1. Um afmörkun hlutverksins, óhlutdrægni og nákvæmni

Í þeim fag- og siðareglum sem skoðaðar voru í þriðja kafla komu ákveðin efnisatriði upp endurtekið líkt og rauður þráður. Afmörkun hlutverksins, óhlutdrægni og nákvæmni eru áberandi efnisatriði í reglum flestra samtaka sem skoðuð voru. Áherslan á þessi efnisatriði varpar upp ákveðinni mynd af túlkun sem einsleitu athæfi og af túlkum sem lítt sýnilegum milliliðum. Líkt og ráðstefnutúlkurinn og fræðikonan Ebru Diriker hefur bent á, hafa rannsakendur á túlkun síðustu ár endurskoðað og gagnrýnt hugmyndir um óhlutdrægni og nákvæmni í túlkun, þeir hafa bara ekki beint sjónum að ráðstefnutúlkun (Diriker, 2004, bls. 3). Þessar rannsóknir hafa einblínt að miklu leyti á samfélags-, dóm- og táknmálstúlkun.

Táknmálstúlkurinn Cynthia B. Roy hefur rannsakað hlutverk og ímynd túlksins og það hvernig túlkar tala sjálfir um starf sitt. Hún segir hugmyndina um túlkinn sem „rás“ eða „leiðslu“ (e. *conduit*) vera algeng innan orðræðunnar, en hún segir þá hugmynd vera viðbragð við þeirri tilhneigingu að líta á táknmálstúlka sem aðstoðarfólk eða hjálparhellur þeirra heyrnarskertu einstaklinga sem þeir túlkuðu fyrir (C. B. Roy, 1993/2002, bls. 348). Þannig hafi táknmálstúlkar sjálfir ýtt undir hugmyndina um túlkinn sem lítt sýnilegan, sem hluti af því að fagvæða starfsstéttina. Táknmálstúlkar víða um heim hafa lagt mikið upp úr því að endurskilgreina hlutverk sitt, til dæmis með því að setja á fót félög og bæta menntun, en einnig með því að styðjast við fag- og siðareglur (Wadensjö, 1998).

Annar táknmálstúlkur, Melanie Metzger, benti á árið 1999, í *Sign Language Interpreting: Deconstructing the Myth of Neutrality*, að táknmálstúlkar sem hún tók viðtöl við höfðu ítrekað í starfi sínu gripið inn í samræðurnar, ef þeir sáu ástæðu til. Dæmi sem hún nefnir um inngríp eru, til dæmis, þegar táknmálstúlkur í kennslustofu gerði hlé á túlkun sinni til að biðja nemendurna um að tala einn í einu, því túlkurinn ætti í erfiðleikum með að túlka þegar svo mikið var um samtímis tal (Metzger, 1999, bls. 1). Annað dæmi sem hún nefnir er um táknmálstúlk í læknaviðtali. Eithvað í máli læknisins fékk túlkinn til að efast um það sem hann sagði og túlkurinn varaði heyrnarlausán sjúklinginn við, eftir

viðtalið, að fara að orðum læknisins án þess að fá álit annars læknis (sama heimild, bls. 1-2). Slík dæmi eru að sjálfsögðu í mótsögn við hugmyndina um fullkomna óhlutdrægni túlksins. Metzger talar um „þversögn túlksins“ (e. *the interpreter's paradox*) í þessu samhengi.

Síðasta áratuginn hafa komið fram rannsóknir sem sýna að starf ráðstefnutúlksins er langt því frá að vera einsleitt og spurningar um stöðu túlksins í aðstæðunum, um óhlutdrægni og hlutleysi, eiga fullan rétt á sér í umfjöllun um ráðstefnutúlkun. Það er ekkert sem heitir „bara að túlka“, enda myndi það þýða að túlkun fælist í að tileinka sér staðlaðar venjur (Pöchhacker og Shlesinger, 2002, bls. 339).

Af rannsóknum síðasta áratugar má fyrst nefna bók Ebru Diriker, *De-/Re-Contextualizing Conference Interpreting: Interpreters in the Ivory Tower* (2004), þar sem hún skoðar túlkun á tiltekinni ráðstefnu um heimspeki sem haldin var í Istanbul árið 2000. Diriker studdist við upptökur af ráðstefnunni, viðtöl við túlkana sem og viðtöl við ráðstefnugestina. Niðurstöður hennar má draga saman á þann hátt að túlkarnir unnu í flóknum aðstæðum og þurftu að grípa til ýmissa ráða til að sinna starfi sínu. Þeir urðu greinilega fyrir áhrifum af aðstæðunum sem þeir unnu í og starf þeirra var mun flóknara en „bara að túlka“ það sem sagt var. Túlkarnir sögðu frá erfiðleikum sínum við að fylgja sumum ræðum, vegna þess að ræðumennirnir ýmist lásu beint af blaði eða gættu þess ekki að tala skýrt og beint í hljóðnemann (Diriker, 2004, bls. 134). Þó að túlkar eigi að fá flestar ræður á prenti fyrir ráðstefnuna eru iðulega misbrestir þar á og þegar kemur að óundirbúnu máli hefur túlkurinn ekkert til að styðjast við utan þess sem hann heyrir í heyrnartólunum. Þá sýndu viðtöl við ráðstefnugesti að væntingar þeirra til túlkunarinnar voru mjög mismunandi og skoðanir þeirra á gæði túlkunarinnar á ráðstefnunni voru ólíkar. Diriker bendir einnig á viðkvæma stöðu túlksins í þeim aðstæðum þar sem ræðumenn í salnum eigna túlkinum mistök sem eru ef til vill sprottin af misskilningi á milli ræðumanna sem hafa skilið eitthvað á ólíkan hátt (Diriker, 2004, bls. 137). Í slíkum aðstæðum, eigi túlkurinn að fylgja reglum um nákvæmni og forðast inngríp, hefur hann ekki möguleika á að skerast inn í og verja sig af ásökunum. Diriker segir rannsóknina sýna fram á að „... frammistaða

túlka í snartúlkun í raunverulegum félags- og menningarbundnum samskiptaaðstæðum eru flóknari en við höfum hingað til talið.⁴⁷

Claudia V. Angelelli (2004) tekur undir með Diriker í *Revisiting the Interpreter's Role* og telur að fullkomíð hlutleysi geti verið ómögulegt í sumum kringumstæðum. Hún segir hegðun og frammistöðu túlksins ávallt verða fyrir áhrifum af bæði kringumstæðunum sem túlkunin fer fram í og af hverjum og einum þáttakanda í samskiptaferlinu (Angelelli, 2004, bls. 29).

Síðasta rannsóknin sem fjallað verður um hér er bók Claudio Monacelli, *Self-Preservation in Simultaneous Interpreting: Surviving the Role* (2009). Líkt og Diriker, dregur hún í efa hugmyndina um einsleitt starf ráðstefnutúlksins og segir það þvert á móti vera margþætt og oft ruglingslegt. Hún líkir starfi ráðstefnutúlksins við starf línudansara, og segir að forgangsatriði túlksins sé ávallt afkoma (e. *survival*) túlksins sjálfs (Monacelli, 2009, bls. 112).

Ráðstefnutúlkurinn, sem bregst við upplýsingum sem hann heyrir og sér, vinnur úr þeim og framleiðir á öðru tungumáli og þarf að taka fjölda ákvarðanna á einungis sekúndubroti. Hvaða orðalag skal nota, hverju má sleppa og hver eru skilaboðin sem mælandinn vill koma áleiðis – þetta er einungis brot af því sem túlkurinn þarf að spyrja sig á örskotsstundu. Monacelli heldur því fram að sjálfsbjargarviðleitni (e. *self-preservation*) sé fyrst á forganglista túlksins, þar á eftir koma gæði túlkunarinnar.

Rannsóknir þeirra fræðikvenna sem skoðaðar voru hér renna stoðum undir þær frásagnir túlka sem skoðaðar voru í fjórða kafla. Ráðstefnutúlkurinn vinnur í fjölbreyttum aðstæðum þar sem hann þarf iðulega að nota dómgreind sína. Í umræðum um hvort túlkurinn skyldi leiðréttu augljós mistök ræðumanns, þegar þau koma upp, taldi meirihluti þeirra sem svöruðu að í slíkum kringumstæðum væri ekkert eitt rétt svar. Meta þyrfti kringumstæðurnar en stundum væri réttlætanlegt að leiðréttu augljós mistök. Slíkt er í samræmi við niðurstöður þeirra rannsókna sem skoðaðar voru hér að ofan og bendir til þess að starf túlksins sé mun margþættara en fag- og siðareglur gefa til kynna.

⁴⁷ „... performance of simultaneous interpreters in actual socio-cultural and interactional situations are more complex than we have come to think.“ (Diriker, 2004, bls. 147)

5.2. Um notkun 1. persónu í ráðstefnutúlkun

Brian Harris (1990) segir eina af almennu reglum í túlkun vera þá að túlkurinn túlki í fyrstu persónu:

Almenn regla í *faglegri* túlkun [er] að túlkurinn talar í fyrstu persónu sem hún/hann væri mælandinn. Það er að segja, ef ræðumaður hefur mál sitt með „Það gleður mig að vera hér“, endurflytur túlkurinn það einnig sem „Það gleður mig að vera hér“ á markmálinu, en ekki „Hr. X segist glaður að vera hér“.⁴⁸

Almennt er þetta talin hin ákjósanlega aðferð; í túlkun miðlar túlkurinn skilaboðum annarra en sínum eigin og því er gerð krafa til túlksins að hún/hann tali milliliðalaust. Þessi venja er viðtekin í túlkanámi og þjálfun og þá skiptir engu máli hvaða tegund túlkunar er um að ræða. Í þeim hluta reglna AUSIT þar sem fjallað er um túlkun er tekið fram að túlka skuli í fyrstu persónu (AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators, 2012, Int3).

Jafnframt því að túlkað sé í fyrstu persónu er gert ráð fyrir að mælendur í túlkuðum atburði ávarpi hvor annan beint, en ekki túlkinn. Þessi regla er nokkuð óumdeild, en þó getur þetta fyrirkomulag verið ruglandi fyrir þá sem ekki þekkja til túlkunar, líkt og við sáum í umræðuþræði sem fjallað var um í fjórða kafla. Þar kvörtuðu túlkar yfir því að þurfa ítrekað að benda viðskiptavinum sínum á að ávarpa viðmælanda sinn beint í stað þess að beina máli sínu að túlkinum.

Sérstaklega virtust læknar eiga það til að ávarpa túlkinn beint, í stað sjúklingsins. Leiða má líkur að því að þetta vandamál sé óalgengara í ráðstefnutúlkun, þar sem túlkurinn er oftast í túlkaklefa og því ekki í sjónmáli. Aðstæður í ráðstefnutúlkun gera það að verkum að túlkurinn virðist fremur fjarverandi og því síður þáttakandi í ráðstefnunni heldur en til dæmis túlkur í læknaviðtali.

Þar til á síðustu árum höfðu ekki verið rannsakaðir þættir á borð við það þegar ráðstefnutúlkar skipta um stöðu (e. *shift in footing*) í túlkuninni, það er að segja,

⁴⁸ „The norm in *professional* interpreting [is] that the interpreter speaks in the first person as if s/he was the orator. That is, if the speaker starts off, ‘I’m happy to be here’, the interpreter too will paraphrase it as “I’m happy to be here” in the target language and not, ‘Mr. X says he’s happy to be here’“ (Harris, 1990)

breyta út af venjunni um að túlka í fyrstu persónu. Diriker komst að því í rannsókn sinni að mun meiri fjölbreytileiki er í stöðu mælandans (e. *speaker-positions*) í flutningi heldur en væntingar og hefðir gera ráð fyrir (Diriker, 2004). Hún greinir frá því að ráðstefnutúlkar breyti fremur út af venjunni um að túlka í fyrstu persónu við ákveðnar aðstæður en aðrar. Til dæmis voru slík skipti algeng þegar mistök voru gerð af annaðhvort mælanda eða túlkinum, þegar hljóði var ábótavant eða margir töluðu í einu, svo túlkurinn heyrði ekki nægilega vel það sem sagt var eða þegar ásakanir bárust um mistök í túlkuninni (Diriker, 2004, bls. 84). Slík skipti gátu gegnt því hlutverki fyrir túlkinn að aðgreina sig mælandanum (Diriker, 2004, bls. 85). Þessar niðurstöður eru í samræmi við þær frásagnir túlka sem við sáum á umræðuþráðunum í fjórða kafla. Túlkarnir sögðust hafa gripið til þess ráðs að skipta yfir í þriðju persónu þegar ræðumaður fór ef til vill með augljós ósannindi vegna mistaka.

Í rannsókn Diriker kom fram að túlkar geta einnig gripið til þess að tala beint við hlustendurna ef misskilningur verður á milli ræðumanna, en er ranglega eignaður túlkinum. Þess konar ásakanir komu upp tvisvar á ráðstefnunni sem Diriker rannsakaði og í bæði skiptin skarst túlkurinn inn í, vísaði til sín og hinna túlkanna í þriðju persónu („Túlkarnir...“) og útskýrði að mistökin væru ekki túlkanna (Diriker, 2004, bls. 89). Varðandi stöðu túlksins segir hún:

[Niðurstöður rannsóknarinnar] undirstrika þá staðreynð að fátt er fyrirfram ákveðið varðandi „stöðu“ túlks í snartúlkun og [niðurstöðurnar] benda til þess að sú staða hafi nauðsynlega verið ákvörðuð á staðnum, mitt í flóknum og heldur óskýrum tengslanetum, væntingum og álitum ráðandi í raunverulegum ráðstefnuaðstæðum.⁴⁹

Monacelli bendir einnig á tilhneigingu túlka til þess að fjarlægja sig frá mælandanum í tilfelli augljósra rangfærslna eða jafnvel dónaskaps ræðumanns.

⁴⁹ „[The results] highlight the fact that little is pre-determined about the ‘position’ of simultaneous interpreters and [the results] indicate that this position had to be *negotiated* on site amidst a complex and rather fuzzy network of relations, expectations and assessments prevailing in an actual conference context.“ (Diriker, 2005, bls. 137)

Túlkurinn gerir þetta með því til dæmis að skipta yfir í 3. persónu í túlkuninni eða jafnvel með því að ávarpa hlustendurna beint (Monacelli, 2009).

5.3. Ósýnilegi ráðstefnutúlkurinn

Líkt og komið hefur fram hér að ofan gætir ákveðins misræmis á milli hugmynda um hlutverk túlksins eins og þær koma fyrir í fag- og siðareglum ýmissa samtaka annars vegar, og raunverulegs starfs ráðstefnutúlka hins vegar. Reglurnar gera margar hverjar kröfur til túlka um algera nákvæmni og óhlutdrægni sem túlkum getur þótt erfitt eða jafnvel ómögulegt að uppfylla. Reglurnar virðast í mörgum tilfellum gera ráð fyrir að túlkurinn sé líkt og ósýnilegur og með örfáum undantekningum gera þær ekki ráð fyrir inngrípum hans í túlkaaðstæðunum. Fræðimönnum hefur orðið tíðrætt um þennan ósýnileika túlksins. Til dæmis talar Andrzej Kopczyński um „draugahlutverk túlksins“ (Kopczyński, 1994, bls. 93) og vísar til þess að notendur túlkabjónustu ætlist oft til þess af túlkum að þeir séu ósýnilegir.

Claudia V. Angelelli, í áðurnefndri bók sinni, rannsakar viðhorf túlka til starfs síns, með tilliti til sýnileika. Með því að bera saman viðhorf túlka á sviði ráðstefnutúlkunar, dómtúlkunar og túlkunar í heilbrigðiskerfinu, kemst Angelelli að því að ráðstefnutúlkar virðast hafa það viðhorf í meiri mæli en aðrir túlkar að hlutverk þeirra sé að vera sem ósýnilegastir í ferlinu (Angelelli, 2004). Miðað við starfsfélaga þeirra í samfélagstúlkun nefndu ráðstefnutúlkar oftar hlutleysi eða ósýnileika sem markmið í starfi sínu (Angelelli, 2004, bls. 78). Almennt virtust ráðstefnutúlkarnir sem könnunin náði til vera fremur ómeðvitaðir um félagslegan þátt starfs síns og um mögulegt valdaójafnvægi á milli þátttakenda í túlkunarviðburðinum. Sumir töldu spurningar um samskipti við mælendur ekki eiga við um ráðstefnutúlkun, þar sem þeir væru ekki þátttakendur í atburðinum, heldur gegndu einungis því hlutverki að auðvelda samskiptin. Líkt og Angelelli bendir á felst þversögn í því að auðvelda samskipti, án þess að eiga nokkur samskipti við viðskiptavininn (Angelelli, 2004, bls. 80). Rannsókn Angelelli á viðhorfum túlka til starfs síns staðfestir það að hugmyndin um ósýnileika er raunveruleg fyrir marga ráðstefnutúlka.

Í formála að bók Claudio Monacelli frá 2009 segir Ian Mason að fyrir þann sem ekki þekkir til ráðstefnutúlkunar, geti túlkunin virst sjálfvirk og jafnvel dulúðleg (í Monacelli, 2009, bls. xi). Fyrir þann sem situr ráðstefnu með heyrnartól og fær túlkun beint í eyrun, samtímis því að ræðumaður talar á tungumáli sem viðkomandi skilur ekki, getur ferlið sannarlega virst dularfullt og jafnvel töfrum gætt.

Færa má rök fyrir því að með ráðstefnutúlkun hafi túlkurinn orðið ósýnilegri en hann var áður. Með tilkomu tæknibúnaðarins, sem í kjölfarið á Nürnberg réttarhöldnum varð einkennandi fyrir ráðstefnutúlkun, færðist túlkurinn í raun fjær þáttakendum í túlkaviðburðinum. Í ráðstefnutúlkun nútímans sitja túlkar gjarna í klefum staðsettum fyrir ofan fundargesti (ESB) eða jafnvel í næsta herbergi við fundarherbergið, ef aðstæður krefjast þess. Tækni- og hljóðbúnaður gerir þetta skipulag mögulegt og túlkarnir treysta gjarna á myndskjái sem varpa upp mynd af ræðumannni í hvert sinn. Þá hefur færst í aukana fjartúlkun, þar sem túlkurinn getur verið staðsettur hvar sem er í heiminum. Þetta fyrirkomulag leiðir af sér meiri fjarlægð túlksins við viðburðinn, og má spyrja sig hvort túlkurinn sé að verða æ fjarlægari túlkaviðburðinum, og þar með ósýnilegri.

6. Niðurstöður

Í ritgerðinni var lagt upp með að varpa ljósi á hlutverk ráðstefnutúlknsins, með tilliti til sýnileika hans í túlkaaðstæðunum. Yfirferð yfir sögu ráðstefnutúlkunar sýndi að með tilkomu snartúlkunar og þeim tæknibúnaði sem henni fylgdu, breyttist hlutverk ráðstefnutúlknsins. Ekki voru allir sáttir við breytinguna og fannst þeir jafnvel „lækka í tign“ við að vera færðir inn í glerklefa, þar sem þeir höfðu áður setið á besta staðnum í salnum; við hlið fundarstjórans.

Hljóðeinangruðu klefunum fylgdi sjálfkrafa meiri fjarlægð túlksins við fundargestina og það stuðlaði sjálfsagt að því að litið væri á túlkun sem fremur vélrænt athæfi.

Í yfirliti yfir rannsóknir á ráðstefnutúlkun kom í ljós að rannsóknir beindust framan af nánast eingöngu að þáttum á borð við minni, vitsmunálag, villur og annað sem varðar vitsmunalega þætti túlkunar. Lengi var litið framhjá víðara samhengi túlkunar. Á sviði samfélagstúlkunar blómstruðu félagsmiðaðar rannsóknir upp úr 1990; farið var að endurskoða hlutverk túlksins. Bent var á að túlkun fer ekki fram í félagslegu tómarúmi, heldur þarf túlkurinn að bregðast við ýmis konar áskorunum í starfi, utan þess að „túlka bara það sem sagt er“. Þessi endurskoðun á hlutverki túlksins leit þó framhjá ráðstefnutúlkun um sinn.

Kannski er það vegna aðstæðna í ráðstefnutúlkun og fjarlægðar túlksins við aðra þátttakendur í túlkaatburðinum, að hugmyndin um ósýnilega ráðstefnutúlkinn hefur lifað mun lengur á sviði ráðstefnutúlkunar heldur en á öðrum sviðum túlkunar. Síðasta áratuginn hafa þó komið út nokkar áhrifamiklar rannsóknir á sviði ráðstefnutúlkunar sem grafa undan hugmyndinni um fullkomna nákvæmni og óhlutdrægni í túlkun.

Alþjóðasamtök ráðstefnutúlka, AIIC, voru stofnuð árið 1953 sem viðbragð við nýrri starfsstétt ráðstefnutúlka. Starfið var á þeim tíma nokkuð ómótað og má gera ráð fyrir að hjá AIIC hafi stéttin mótað að miklu leyti. Faglegar siðareglur samtakanna settu viðmið fyrir vinnuskilyrði og siðferði í ráðstefnutúlkun. Líkt og kom í ljós við skoðun reglnanna er þó lítið fjallað um hlutverk túlksins í þeim en mun meiri áhersla lögð á að viðhalda heiðri starfsstéttarinnar og að forðast að gera nokkuð sem skaðar samtökin. Í raun snúa reglurnar að miklu leyti að

hagsmunum samtakanna og starfsstéttarinnar í heild, fremur en hagsmunum ráðstefnutúlkanna sjálfra. Þegar litið er til þess að reglurnar voru skrifaðar fljótlega eftir að ráðstefnutúlkun varð til sem starfsstétt er ef til vill ekki undarlegt að áhersla sé lögð á að viðhalda heiðri starfsstéttarinnar.

Skoðun á fag- og siðareglum annarra túlkasamtaka leiddi í ljós að líkt og í reglum AIIC, er lítið um eiginlegar leiðbeiningar fyrir túlka. Þegar fjallað er um hlutverk túlksins er það á mjög almennum nótum. Krafa er gerð um þætti eins og „gæði túlkunar“ og „viðeigandi gæðastaðla“ en ekki er frekar útskýrt hvað átt er við með gæðum. Það er líkt og gert sé ráð fyrir að ef ytri aðstæður eru í lagi – hljóð, útsýni, tungumálakunnáttu túlksins – þá verði túlkunin sjálfkrafa góð. Þetta ýtir undir hugmyndina um túlkun sem vélrænt athæfi. Þetta sjónarmið lítur auk þess framhjá öllum þeim þáttum í túlkun sem túlkurinn hefur ekki endilega stjórn á, en þarf að bregðast við, eins og þegar ræðumenn lesa hratt upp af blaði, fara með augljós ósannindi, eða sýna öðrum fundargestum dónaskap.

Reglur AUSIT skera sig að mörgu leyti úr frá öðrum reglum sem skoðaðar voru. Þær eru mun ítarlegri varðandi hlutverk túlksins heldur en aðrar reglur og ganga mun lengra í að viðurkenna margbreytilegt hlutverk túlksins. Reglur AUSIT voru endurskoðaðar nýlega, eða árið 2012, og áherslur þeirra endurspeglar mögulega ný viðhorf til starfs túlka. Reglurnar kveða til dæmis á um að í ákveðnum kringumstæðum beri túlkum skylda til að útskýra hlutverk sitt fyrir þátttakendum í túlkaatburðinum. Þetta ákvæði vísar til ólíkra væntinga sem þátttakendur í túlkaviðburði geta haft til túlksins. Í heildina litið eru reglur AUSIT mun nákvæmari leiðbeiningar fyrir túlka heldur en aðrar reglur sem skoðaðar voru.

Við skoðun á fag- og siðareglum samtakanna fimm var leitast við að draga sérstaklega fram þau atriði sem snerta sýnileika túlksins í túlkaatburðinum. Ákveðin efnisatriði komu upp aftur og aftur í reglunum og sérstaklega var fjallað um óhlutdrægni, nákvæmni og afmörkun hlutverksins í fimmtra kafla. Þessi atriði voru valin úr vegna þess að þau fela í sér ákveðnar hugmyndir um túlkun; að hún sé einsleitt, jafnvel vélrænt athæfi fremur en félagslegt og margbreytilegt. Við að skoða umræðuþræði túlka á internetinu kom í ljós mótsögn á milli þess hlutverks sem reglurnar boða, og reynslu túlka úr raunveruleikanum. Þó að flestir sem tóku þátt í umræðunum væru sammála um að nákvæmni væri meginreglan í túlkun og

að túlkinum bæri almennt skylda til að túlka allt sem sagt væri, án þess að breyta neinu eða bæta við, þá var listinn af mögulegum undantekningum langur. Margir túlkanna könnuðust við að lenda í aðstæðum þar sem reglan um nákvæmni og óhlutdrægni þurfti að víkja. Augljós mistök í flutningi mælanda, dónaskapur eða jafnvel hatursræða voru atriði sem túlkar nefndu sem dæmi um slíkar aðstæður. Túlkar gripu gjarna til þess ráðs að skipta yfir í þriðju persónu í slíkum tilvikum, til þess að fjarlægja sig frá því sem sagt var. Í einhverjum tilvikum fannst túlkum það vera réttur sinn og að þurfa að hafa eftir hatursræðu væri misbeiting á túlkinum. Þrátt fyrir að rannsóknir styðji við þessar frásagnir og sýni að slík tilvik séu ekki undantekningar, heldur algeng í starfi ráðstefnutúlka, endurspeglar fag- og siðareglur þetta ekki. Þrátt fyrir að reglur AUSIT fjalli með mun raunsærri hætti um hlutverk túlksins heldur en til dæmis reglur AIIC, þá leggja þær þó ennþá mikla áherslu á nákvæmni og óhlutdrægni og ýta þannig undir hugmyndina um ósýnileika túlksins.

Fag- og siðareglur eru mikilvægar fyrir starfsstéttina sem styðst við þær. Það á sérstaklega við um tiltölulega nýja starfsstétt á borð við ráðstefnutúlkun sem mótaðist að miklu leyti innan fagsamtaka. Skortur á raunhæfum viðmiðum fyrir túlka getur tæplega verið til góðs fyrir starfsstéttina. Við skoðun á umræðuþráðum um starf túlka kom í ljós að mörgum eru hugleiknar spurningar um nákvæmni og óhlutdrægni. Margir túlkanna lýstu því að starfa samkvæmt reglum sem stundum stönguðust hvor á við aðra.

Því má spyrja sig hvort fag- og siðareglur sem ekki endurspeglar raunverulegt hlutverk ráðstefnutúlka séu gagnlegar eða hvort kannski sé tímabært sé að endurskoða slíkar reglur. Slík endurskoðun þyrfti að taka mið af því sem rannsóknir síðustu ára hafa sýnt fram á; að starf ráðstefnutúlksins er mun margbreytilegra en áður hefur verið talið, og að túlkurinn er þátttakandi í samskiptaatburði og starfar mitt í flóknum félagslegum kringumstæðum.

Heimildaskrá

- Alexiva, B. (1997). A typology of interpreter-mediated event. Í (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Anderson, R. B. W. (1976). Perspectives on the role of interpreter. Í (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader* (bls. 209-217). London og New York: Routledge.
- Angelelli, C. V. (2004). *Revisiting the Interpreter's Role: A Study of Conference, Court, and Medical Interpreters in Canada, Mexico and the United States*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Baigorri-Jalón, J. (2004). *Interpreters at the United Nations: A History* (A. Barr þýddi). Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.
- Baigorri-Jalón, J. (2005). Conference Interpreting in the First International Labor Conference (Washington, D. C., 1919). *Meta: Translators' Journal*, 50(3), 987-996.
- Barik, Henri C. (1975). Simultaneous interpretation: qualitative and linguistic data. Í (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Chernov, G. V. (1979/2002). Semantic aspects of psycholinguistic research in simultaneous interpretation. Í F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Diriker, E. (2004). *De-/Re-Contextualizing Conference Interpreting*. Amsterdam og Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Gaiba, F. (1998). *The Origins of Simultaneous Interpretation: The Nuremberg Trial*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Gerver, D. (1969). The effects of source language presentation rate on the performance of simultaneous conference interpreters. Í (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Gile, D. (1994). Opening up Interpretation Studies. Í M. Snell-Hornby, F. Pöchhacker og F. Kaindl (Ritstj.), *Translation Studies. An Interdiscipline* (bls. 149-158). Amsterdam og Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Gile, D. (1997). Conference Interpreting as a cognitive management problem. Í (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Gile, D. (2009). Conference Interpretation. Í M. Baker og G. Saldanha (Ritstj.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (2. útgáfa). London og New York: Routledge.
- Goldman-Eisler, F. (1972). Segmentation of input in simultaneous translation. Í (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Harris, B. (1990). Norms in Interpretation. *Target*, 2, 115-119.

- Herbert, J. (1978). How Conference Interpretation Grew. In D. Gerver og H. W. Sinaiko (Ritstj.), *Language Interpretation and Communication* (bls. 5-10). New York og London: Plenum Press.
- Kirchhoff, H. (1976). Simultaneous interpreting: interdependence of variables in the interpreting process, interpreting models and interpreting strategies. In (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Kopczyński, A. (1994). Quality in Conference Interpreting: Some Pragmatic Problems. In M. Snell-Hornby, F. Pöchhacker og K. Kaindl (Ritstj.), *Translation Studies. An Interdiscipline* (bls. 189-198). Amsterdam og Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Köpke, B. og Nespolous, J. L. (2006). Working memory in expert and novice interpreters. *Interpreting: International Journal of Research & Practice in Interpreting*, 8(1), 1-23.
- Liu, M. (2001). *Expertise in Simultaneous Interpreting: A Working Memory Analysis*. Austin: University of Texas.
- Metzger, M. (1999). *Sign Language Interpreting: Deconstructing the Myth of Neutrality*. Washington: Gallaudet University Press.
- Monacelli, C. (2009). *Self-Preservation in Simultaneous Interpreting: Surviving the Role*. Amsterdam og Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Moser-Mercer, B. (1997). Process models in simultaneous interpretation. In (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Oléron, P. og Nanpon, H. (1965/2002). Research into simultaneous translation. In F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Paneth, E. (1957). An Investigation into Conference Interpreting (with Special Reference to the Training of Interpreters). In (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader* (bls. 30-41). London og New York: Routledge.
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. London og New York: Routledge.
- Pöchhacker, F. og Shlesinger, M. (Ritstj.). (2002). *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.
- Pöllabauer, S. (2004). Interpreting in asylum hearings: Issues of role, responsibility and power. *Interpreting*, 6(2), 143-180.
- Roy, C. (2000). *Interpreting as a Discourse Process*. New York og Oxford: Oxford University Press.
- Roy, C. B. (1993). The problem with definitions, descriptions, and the role metaphors of interpreters. In (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader* (bls. 127). London og New York: Routledge.
- Rozan, J.-F. (1956/2002). *Note-taking in Consecutive Interpretation*. Krakow: Society for the Promotion of Language Studies.
- Schjoldager, A. (1995). An explanatory study of translational norms in simultaneous interpreting: methodological reflections. In (2002) F. Pöchhacker og M. Shlesinger (Ritstj.), *The Interpreting Studies Reader*. London og New York: Routledge.

- Steinunn Haraldsdóttir. (2012). *Túlkun á Íslandi. Helstu bættir túlkafræði og ágrip af sögu túlkunar á Íslandi*. Háskóli Íslands, Reykjavík. af <http://hdl.handle.net/1946/10436>
- Venuti, L. (Ritstj.). (2000). *The Translation Studies Reader*. New York og London: Routledge.
- Wadensjö, C. (1998). *Interpreting as Interaction*. London og New York: Longman.
- Wadensjö, C. (2008). Community Interpreting. Í M. Baker og G. Saldanha (Ritstj.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (2. útgáfa). London og New York: Routledge.

Vefsíður:

- Afganskir túlkar fá hæli í Noregi*. (2013). Sótt 12. mars 2014 af RÚV: <http://www.ruv.is/frett/afganskir-tulkar-fa-haeli-i-noregi>
- AIIC - Association internationale des interprètes de conférence. (2012b). *Code of Professional Ethics*. Sótt 15. febrúar 2014 af <http://aiic.net/node/2410/code-of-professional-ethics/lang/1>
- AIIC - Association internationale des interprètes de conférence. (2013a). *What we do*. Sótt 12. mars 2014 af <http://aiic.net/page/4040/what-we-do/lang/1>
- AIIC - Association internationale des interprètes de conférence. (2013b). *AIIC rules and by-laws*. Sótt 14. mars 2014 af <http://aiic.net/node/2344/aiic-rules/lang/1>
- AIIC - Association internationale des interprètes de conférence. (2013c). *Who can join AIIC?* Sótt 7. apríl 2014 af <http://aiic.net/node/2397/who-can-join/lang/1>
- AUSIT - The Australian Institute of Interpreters and Translators. (2012). *AUSIT Code of Ethics and Code of Conduct*. Sótt 12. mars 2014 af <http://ausit.org/AUSIT/Documents/Code Of Ethics Full.pdf>
- European Commission. (2013a). *About DG Interpretation*. Sótt 13. febrúar 2014 af http://ec.europa.eu/dgs/scic/about-dg-interpretation/index_en.htm
- European Commission. (2013b). *Interpretation in figures / 2013*. Sótt 16. febrúar 2014 af http://ec.europa.eu/dgs/scic/docs/about_dg_int/statistics-brochure.pdf
- European Commission. (2014). *The Simultaneous Interpreter's Workplace*. Sótt 13. febrúar 2014 af http://ec.europa.eu/dgs/scic/organisation-of-conferences/interpreting-booth-standards/index_en.htm
- European Union. (e.d. (a)). *EU administration - staff, languages and location*. Sótt 13. febrúar 2014 af http://europa.eu/about-eu/facts-figures/administration/index_en.htm
- European Union. (e.d. (b)). *Treaty of Amsterdam*. Sótt 13. febrúar 2014 af <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>
- France's Hollande calls Japan "China", interpreter saves the day*. (2013). Sótt 13. mars 2014 af Straits Times: <http://www.straitstimes.com/breaking-news/asia/story/frances-hollande-calls-japan-china-interpreter-saves-day-20130607>
- HART - félag háskólamenntaðra táknmálstúlka. (2005). *Siðareglur HART*. Sótt 2. apríl 2014 af <http://taknmalstulkar.blogspot.com/p/siareglur-hart-felags-haskolamenntara.html>

- IAPTI - International Association of Professional Translators and Interpreters.
(e.d. (a)). *The Association*. Sótt 23. febrúar 2014 af
<http://www.iapti.org/association/>
- ITI - Institute of Translation and Interpreting. (e.d. (a)). Sótt 6. mars 2014 af
<http://www.iti.org.uk>
- ITI - Institute of Translation and Interpreting. (e.d. (b)). *Who, What, Why?* Sótt 15. apríl 2014 af <http://www.iti.org.uk/about-us/who-what-why>
- ITI - Institute of Translation and Interpreting. (e.d. (c)). *Code of Professional Conduct*. Sótt 6. mars 2014 af <http://www.iti.org.uk/become-a-member/code-of-professional-conduct>
- Kínverskur njósnari handtekinn.* (2011). Sótt 12. mars 2014 af RÚV:
<http://www.ruv.is/frett/kinverskur-njosnari-handtekinn>
- Neff, J. (2013, 2013). *A Statistical Portrait 2005-2009*. Sótt 16. febrúar 2014 af
<http://aiic.net/page/3585/a-statistical-portrait-2005-2009/lang/1>
- Mynd 1: *Málakona í Reykjavík*. (1952). Sótt 28. apríl 2014 af timarit.is:
http://timarit.is/view_page_init.jsp?issId=108802&pageId=1285613&lang=is&q=MI%D0STJ%D3RNARFUNDUR
- STIBC - Society of Translators and Interpreters of British Columbia. (2002). *Code of Ethics*. Sótt 12. mars 2014 af http://www.stibc.org/page/code_of_ethics.aspx - .UyCi0VF_uGk
- Túlkur fá hæli í Bretlandi og Danmörku.* (2013a). Sótt 12. mars 2014 af RÚV:
<http://www.ruv.is/frett/tulkar-fa-haeli-i-bretlandi-og-danmorku>
- Túlkur sakadur um njósnir í Guantanamo.* (2003). Sótt 12. mars 2014 af MBL:
http://www.mbl.is/frettir/erlent/2003/09/23/tulkur_sakadur_um_njosni_r_i_guantanamo/
- United Nations. (e.d.). *UN Official Languages*. Sótt 21. mars 2014 af
<http://www.un.org/en/aboutun/languages.shtml>

Umræðuþræðir á internetinu:

- „Alexandra Goldburt“. (2006). *Svar við „3rd person singular versus 1st person singular“*. Sótt 13. mars 2014 af
http://www.proz.com/forum/interpreting/107596-3rd_person_singular_vs_1st_person_singular.html
- „annie“. (2008). *Being an interpreter*. Sótt 13. mars 2014 af
<http://www.interpreters.freeforums.org/being-an-interpreter-t258.html>
- „Balasubramaniam L“. (2013). *Svar við „France's Hollande calls Japan 'China', interpreter saves day“*. Sótt 13. mars 2014 af
http://www.proz.com/forum/interpreting/250699-frances_hollande_calls_japan_china_interpreter_saves_day.html
- „Conrado“. (2012). *Svar við „Must interpreters translate "hate speech" or other offending remarks?“*. Sótt 13. mars 2014 af
<http://www.interpreting.info/questions/421/must-interpreters-translate-hate-speech-or-other-offending-remarks>
- „downcloack“. (2008). *Svar við „Being an interpreter“*. Sótt 13. mars 2014 af
<http://www.interpreters.freeforums.org/being-an-interpreter-t258.html>
- „duangtip“. (2013). *Svar við „Neutrality of a conference interpreter“*. Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/3213/neutrality-of-a-conference-interpreter>

- „Gaspar“. (2013). *Svar við „Neutrality of a conference interpreter“*. Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/3213/neutrality-of-a-conference-interpreter>
- „LiA“. (2011). *Must interpreters translate "hate speech" or other offending remarks?* Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/421/must-interpreters-translate-hate-speech-or-other-offending-remarks>
- „Marenthe“. (2013). *Neutrality of a conference interpreter*. Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/3213/neutrality-of-a-conference-interpreter>
- „Mila Bilenka“. (2006). *3rd person singular versus 1st person singular*. Sótt 13. mars 2014 af http://www.proz.com/forum/interpreting/107596-3rd_person_singular_vs_1st_person_singular.html
- „msr“. (2013). *Svar við „Neutrality of a conference interpreter“*. Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/3213/neutrality-of-a-conference-interpreter>
- „Nacho“. (2011). *Svar við „Should conference interpreters correct the speaker if she/he makes a mistake?“*. Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/75/should-conference-interpreters-correct-the-speaker-if-shehe-makes-a-mistake>
- „Sarah Pahla“. (2013). *Svar við „France's Hollande calls Japan 'China', interpreter saves day“*. Sótt 13. mars 2014 af http://www.proz.com/forum/interpreting/250699-frances_hollande_calls_japan_china_interpreter_saves_day.html
- „silvia-c“. (2011). *Should conference interpreters correct the speaker if she/he makes a mistake?* Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/75/should-conference-interpreters-correct-the-speaker-if-shehe-makes-a-mistake>
- „Vincent Buck“. (2011). *Svar við "Must interpreters translate hate-speech or other offending remarks?"*. Sótt 13. mars 2014 af <http://www.interpreting.info/questions/421/must-interpreters-translate-hate-speech-or-other-offending-remarks>

Viðaukar

Viðauki 1: Faglegar siðareglur AIIC (e. *AIIC Code of Professional Ethics*)

I. Purpose and Scope

Article 1

1. This Code of Professional Ethics (hereinafter called the “Code”) lays down the standards of integrity, professionalism and confidentiality which all members of the Association shall be bound to respect in their work as conference interpreters.
2. Candidates and precandidates shall also undertake to adhere to the provisions of this Code.
3. The Disciplinary and Disputes Committee, acting in accordance with the provisions of the Statutes, shall impose penalties for any breach of the rules of the profession as defined in this Code.

II. Code of Honour

Article 2

1. Members of the Association shall be bound by the strictest secrecy, which must be observed towards all persons and with regard to all information disclosed in the course of the practice of the profession at any gathering not open to the public.
2. Members shall refrain from deriving any personal gain whatsoever from confidential information they may have acquired in the exercise of their duties as conference interpreters.

Article 3

1. Members of the Association shall not accept any assignment for which they are not qualified. Acceptance of an assignment shall imply a moral undertaking on the member's part to work with all due professionalism.
2. Any member of the Association recruiting other conference interpreters, be they members of the Association or not, shall give the same undertaking.
3. Members of the Association shall not accept more than one assignment for the same period of time.

Article 4

1. Members of the Association shall not accept any job or situation which might detract from the dignity of the profession.
2. They shall refrain from any act which might bring the profession into disrepute.

Article 5

For any professional purpose, members may publicise the fact that they are conference interpreters and members of the Association, either as individuals or as part of any grouping or region to which they belong.

Article 6

1. It shall be the duty of members of the Association to afford their colleagues moral assistance and collegiality.
2. Members shall refrain from any utterance or action prejudicial to the interests of the Association or its members. Any complaint arising out of the conduct of any

other member or any disagreement regarding any decision taken by the Association shall be pursued and settled within the Association itself.

3. Any problem pertaining to the profession which arises between two or more members of the Association, including candidates and precandidates, may be referred to the Disciplinary and Disputes Committee for arbitration, except for disputes of a commercial nature.

III. Working Conditions

Article 7

With a view to ensuring the best quality interpretation, members of the Association:

1. shall endeavour always to secure satisfactory conditions of sound, visibility and comfort, having particular regard to the Professional Standards as adopted by the Association as well as any technical standards drawn up or approved by it;
2. shall not, as a general rule, when interpreting simultaneously in a booth, work either alone or without the availability of a colleague to relieve them should the need arise;
3. shall try to ensure that teams of conference interpreters are formed in such a way as to avoid the systematic use of relay;
4. shall not agree to undertake either simultaneous interpretation without a booth or whispered interpretation unless the circumstances are exceptional and the quality of interpretation work is not thereby impaired;
5. require a direct view of the speaker and the room and therefore will not agree to working from screens except in exceptional circumstances where a direct view is not possible, provided the arrangements comply with the Association's appropriate technical specifications and rules;
6. shall require that working documents and texts to be read out at the conference be sent to them in advance;
7. shall request a briefing session whenever appropriate;
8. shall not perform any other duties except that of conference interpreter at conferences for which they have been taken on as interpreters.

Article 8

Members of the Association shall neither accept nor, a fortiori, offer for themselves or for other conference interpreters recruited through them, be they members of the Association or not, any working conditions contrary to those laid down in this Code or in the Professional Standards.

IV. Amendment Procedure

Article 9

This Code may be modified by a decision of the Assembly taken with a two-thirds majority of votes cast and, if appropriate, after having sought a legal opinion on the proposals.

Viðauki 2: Siðareglur IAPTI (e. *IAPTI Code of Ethics*)

The aim of this Code of Ethics is to establish the minimal professional standards of good practice expected from IAPTI members. All provisions herein are oriented toward promotion of and respect for the purposes of the Association, as stated in its Bylaws.

1. General Duties

It shall be the basic duty of every member to:

- 1.1. Comply with any and all obligations arising from the Bylaws, regulations and any resolutions adopted by the Association's bodies.
- 1.2. Refrain from any and all sorts of conduct that might in any way harm or undermine IAPTI's interests.
- 1.3. Exercise the translating and interpreting professions on the basis of good faith, which encompasses, principally, the duties included in the following articles.

2. Duties Related to the Performance of Professional Activities

All IAPTI members shall:

- 2.1. Carry out translating or interpreting tasks thoroughly and responsibly.
- 2.2. Only accept jobs for which they are able to guarantee a proper standard of quality to their clients.
- 2.3. Keep up-to-date and well informed with regard to everything that has to do with the proper performance of their profession.
- 2.4. Not take part in practices that might favor actions which are detrimental to the public interest, the law or the interests of their profession.
- 2.5. Respect confidentiality with regard to any and all materials received from their clients. This shall be taken to mean not disclosing any part thereof without permission from the client and not making use thereof in benefit or to the detriment of themselves or third parties, except in cases in which disclosure of such information becomes unavoidable by reason of force majeure.

3. Duties Related to the Protection and Promotion of the Translating and Interpreting Professions

All IAPTI members shall:

- 3.1. Enforce and defend the right to receive pay that permits their profession to be practiced in a decent and effective manner.
- 3.2. Abstain from taking part in any action whatsoever that might undermine their self-respect or the standing of their profession.
- 3.3. Contribute to upholding the good standing of their profession by means of offering services of the highest possible standards.
- 3.4. Not favor unfair competition by offering or accepting fees below those generally considered to be proper and fair in the market where they practice their profession.
- 3.5. Neither offer nor accept jobs that are improper in terms of deadline, environment or method.
- 3.6. In cases in which they render free services to non-profit organizations, apply themselves as if such services were a paid job. Furthermore, inform the non-profit organization benefiting from these free services of the proper market value of the

job performed.

3.7. When mentioning a connection with IAPTI (whether as a member or as an officer) or including the Association's logo or motto in advertising their services, avoid doing so in such a way that may be detrimental to the Association's good name. The use of such information shall be discontinued upon termination of membership.

3.8. Report to the IAPTI Good Practices Commission or to any other relevant organization on any colleague whose conduct appears to be detrimental to the profession and, furthermore, contribute toward the investigation into such conduct.

4. Duties Related to Relationships Among Colleagues

All IAPTI members shall:

4.1. Be respectful of colleagues and of their work.

4.2. Not seek to gain colleagues' clients by offering excessively low fees or by any sort of action carried out in bad faith.

4.3. Refrain from making statements that might undeservedly undermine the reputation of colleagues in terms of their competence, standing, good conduct or manner of practicing their profession.

4.4. Offer any and all cooperation within their possibilities to their colleagues, especially to those of lesser experience.

4.5. In the event of hiring another translator or interpreter as an employee or independent collaborator, guarantee that person proper contract conditions and fair pay, in accordance with the work carried out, and, moreover, respect the conditions agreed to and fully abide by them.

Viðauki 3: Siðareglur STIBC (e. STIBC Code of Ethics)

Definitions

71. Translation is a professional activity which has as its aim the written transposition of text from one language into another and which requires, among other things, excellent knowledge of the source language and mastery of the target language.

72. Interpretation is a professional activity, the purpose of which is to convey, in a given language and for a given audience, the content of oral messages produced in another language. Interpretation may be simultaneous or consecutive. It requires, among other things, excellent knowledge of both the source language and the target language.

73. Terminology is a sphere of professional activity, the purpose of which is the systematic study, in one or more languages, of terms used to designate concepts. It requires mastery of the working languages and a good knowledge of the field under study, as well as terminological research methods and reference sources.

74. In this code, unless otherwise stated, “member” shall refer to translators, interpreters and terminologists belonging to the Society, whether certified or associate.

Principles

75. Members shall abide by this Code of Ethics and shall be answerable to the Society for any breach thereof.

76. (1). A member is responsible for all aspects of that member's work and shall not contract out of that responsibility by asking a client to agree to an unconditional waiver of liability.

(2). In the event that any person makes any claims against the Society in connection with a member's work for any damages, costs and expenses, the member responsible will fully indemnify and hold harmless the Society from any such claims and all associated legal costs.

77. (1). Members shall strive to conduct their business in accordance with Competency Charts approved by the Directors.

(2). Members shall accept an assignment only if they are well qualified with respect to knowledge of both languages involved and the skills required, and only if the subject matter is within their competence.

78. (1). Members shall refrain from making misleading statements regarding their level of competence or their certification.

(2). In their advertising, members shall clearly indicate their certification in terms of languages and membership class (translator, court interpreter, conference interpreter, terminologist).

79. Members shall refrain from unfair tactics in the practice of their profession.

80. Members shall act towards colleagues in a spirit of mutual cooperation as well as assist and encourage beginners in the profession.

81. Where applicable, members shall respect all copyrights and other intellectual property rights.

82. Members shall not divulge privileged information.

83. Members shall not use their professional role to perform functions that lie beyond the scope of a language professional, such as advocacy, counselling or improper disclosure of information.

84. When interpreting in the courts of British Columbia, members shall abide any and all professional codes or standards of conduct required of court interpreters by the Ministry of Attorney General. (*This Bylaw was updated at STIBC's AGM on May 29, 2010.*)

85. (1). In this bylaw, “Professional Seal” means an embossing seal or similar instrument that sets out the member's affiliation with the Society by use of the registered name of the Society and includes the member's registration number.

(2) Only a Certified Translator may apply to the Society to obtain a Professional Seal.

(3) Only a Certified Translator in good standing may use a Professional Seal issued by the Society to him.

(4) The production cost of the seal and a handling fee shall be paid by the member.

(5) The seal remains the property of the Society.

(6) If a member who has been issued a Professional Seal

(a) ceases to be a member in accordance with bylaw 7,

(b) is expelled or suspended in accordance with bylaw 8, or

(c) is no longer in good standing in accordance with bylaw 9,

that member is no longer entitled to use the seal and must return the seal to the Society without delay and at his or her cost.

Viðauki 4: Reglur ITI um faglegt framferði (e. *ITI Code of Professional Conduct*)

1. INTRODUCTION

1.1 The Institute of Translation and Interpreting (“the Institute”) is a membership organisation and the professional body for qualified translators and interpreters in the UK. Its membership includes both individual members and corporate members (companies and organisations).

1.2 We welcome corporate membership from companies and organisations that share our core values. Ultimately, such corporate membership is at the discretion of the Institute and is based on sharing the Institute’s principles of practice and professional values.

1.3 Adherence to the standards of conduct, competence and practice set out in this Code of Professional Conduct (“the Code”) are fundamental requirements of membership of the Institute. The Code sets high standards for the Institute’s members.

2. THE PURPOSE OF THE CODE

2.1 Through this Code, the Institute can ensure that the highest standards are consistently maintained amongst its members.

2.2 All members must commit themselves to uphold and maintain the standards set out in the Code, which includes the spirit of the Code as well as its express written terms, and must agree to comply with all reasonable requests to investigate breaches of the Code. Members must act in good faith and take all reasonable steps to resolve disputes and breaches of the Code before official complaints for breach are made to the Professional Conduct Committee.

2.3 A breach of the Code or a dispute that cannot be resolved satisfactorily by the member(s) acting in good faith under clause 2.2 above, which comes to the Institute’s attention, howsoever it comes to the Institute’s attention, including by written communication, by telephone or via a third party, suggesting that a member’s conduct may not be compliant with the Code, will be reviewed by the Professional Conduct Committee in accordance with the Procedure for breach of this Code of Professional Conduct.

2.4 Members must ensure that they comply with all relevant legal obligations. It is not the remit of the Code to set out all the legal obligations applicable to the Institute’s members.

2.5 Any member found to be in breach of the Code may be subject to disciplinary action, up to and including revocation of membership, by the Institute.

3. PRINCIPLES OF PRACTICE

3.1 Members are required to act in accordance with the following principles:

- (a) Principle 1 - Honesty and integrity
- (b) Principle 2 - Professional competence
- (c) Principle 3 - Client confidentiality and trust
- (d) Principle 4 – Relationships with other members

4. PROFESSIONAL VALUES

4.1 Members are required to act in accordance with the following professional values:

- (a) To convey the meaning between people and cultures faithfully, accurately and impartially

- (b) To hold in confidence any privileged and/or confidential information entrusted to us in the course of our work
- (c) To represent our qualifications, capabilities and responsibilities honestly and to always work within them
- (d) To enhance those capabilities at every opportunity through continuing education in language, subject field and professional practice
- (e) To act collegially by sharing knowledge and experience
- (f) To define in advance by mutual agreement and to abide by the terms of all business transactions among ourselves and with others
- (g) To ask for and to offer due recognition of our work and compensation commensurate with our abilities. (This does not exclude members providing pro bono work where appropriate.)
- (h) To endeavour in good faith to resolve amongst ourselves any dispute that arises from our professional interactions

5. AMENDMENTS

5.1 This Code may be amended from time to time by a majority decision of the Institute's members present or represented at an annual or extraordinary general meeting, provided that due notice in writing is given.

PRINCIPLE 1 – HONESTY AND INTEGRITY

1. ADVERTISING

1.1 In advertising their services members must ensure that the information they include is factual and relevant, does not mislead and is not unfair to anyone else. All marketing and promotional material should:

- Be legal, decent, honest and truthful
 - Respect the principles of fair competition (see Principle 2 Clause 7 on competition)
- and should not:
- Imply expertise or resources beyond those that can be provided
 - Unfairly discredit competitors either directly or by implication
 - Encourage or condone unacceptable behaviour

2. CONFLICTS OF INTEREST

2.1 Members shall carry out all work entrusted to them with complete impartiality and shall disclose any business, financial or other interest that might affect this impartiality.

2.2 Members' personal, private, religious, political or financial interests should not conflict with their duties and obligations to their clients. Should such a conflict arise it should be declared to the client and if the conflict is unacceptable or cannot be resolved, the member should withdraw from the contract having regard to their contractual obligations.

3. INTEGRITY

3.1 Members are expected to act with integrity in all their professional and business activities. This means acting with honesty, fairness and impartiality at all times and not allowing themselves to be improperly influenced either by self-interest or the interests of others.

3.2 Members should avoid actions or situations that are inconsistent with their professional obligations. If members find themselves in such a situation, they should remove themselves from it as soon as possible. In the most serious

circumstances, they should withdraw from the contract having regard to their contractual obligations.

3.3 Members should not be party to any statement that they know to be untrue, misleading, unfair to others, or contrary to their own professional knowledge, either by making it themselves, or acquiescing to its being made by others.

3.4 Members should seek appropriate advice when faced with a situation that they recognise as being outside their own or their company's/organisation's experience, knowledge or competence.

4. CORRUPTION AND BRIBERY

4.1 Acting Corruptly - The Institute shall regard members as acting corruptly if they give or offer a gift or advantage to someone with the intention of persuading them to act against their professional obligations and/or the interests of those to whom they owe a duty (such as a client). Members who request and/or accept and act on such an incentive shall be regarded as acting corruptly.

4.2 A Bribe - An incentive to act against one's professional obligations or duty to others is a bribe. However, the exchange of small gifts and advantages in the normal course of business (such as promotional gifts or corporate hospitality) is not prohibited so long as the value to the recipient is not such that it exerts an improper influence over them. No member shall accept remuneration from any party that could be construed as a bribe.

5. MEDIA AND PUBLIC STATEMENTS

5.1 In making public statements and in their contacts with the media, members must bear in mind that, if they have been identified as members of the Institute, their statements may be interpreted as representing the view of the Institute or of the profession; they shall therefore respond accordingly with dignity and professionalism.

PRINCIPLE 2 – PROFESSIONAL COMPETENCE

1. CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT

1.1 For as long as they continue in practice, members and, in the case of corporate members, their translator and interpreter employees, are required to undertake continuing professional development as appropriate, in order to continue to offer the highest possible standards of work by maintaining and updating their language skills, subject knowledge or any other skills or knowledge necessary for the work.

2. COMPETENCE

2.1 Subject to Principle 2 Clause 8 below, members shall refuse work that they know to be beyond their competence either linguistically or because of lack of specialised knowledge, unless the work is to be subcontracted to another translator or interpreter who has the necessary competence, in which case the provisions of this Code and, in particular, Principle 2 Clause 6 shall apply.

3. TRANSLATION

3.1 Subject to Principle 2 Clauses 5 and 8 below, members shall translate only into a language that is either (i) their mother tongue or language of habitual use, or (ii) one in which they have satisfied the Institute that they have equal competence. They shall translate only from those languages in which they can demonstrate they have the requisite skills.

3.2 Subject to Principle 2 Clause 8 below, members shall at all times maintain the highest standards of work according to their abilities, ensuring fidelity of meaning

and register, unless specifically instructed by their clients, preferably in writing, to recreate the text in the cultural context of the target language.

3.3 Individual members shall have sole responsibility and liability for work that they accept from clients, whether or not this is delegated or subcontracted.

3.4 Members shall draw the attention of their clients to any significant ambiguities, errors, omission or imprecise language in the material on which they work.

4. INTERPRETING

4.1 Members shall interpret impartially between the various parties in the languages for which they are registered with the Institute and, with due regard to the circumstances prevailing at the time, take all reasonable steps to ensure complete and effective communication between the parties, including intervention to prevent misunderstandings and incorrect cultural references.

5. CONTRACTUAL ARRANGEMENTS

5.1 Before commencing work, members should provide the client with their written terms and conditions of business, unless the work is repeat work for an existing client who has previously been supplied with terms of business or an urgent job, in which case terms of business must be provided as soon as practicable.

5.2 Members shall endeavour to accept work on terms and conditions that, as far as is practicable or agreed, are consistent with the Institute's Standard Terms of Business; where no such terms are agreed, the Institute's standard terms shall be deemed to apply by default in any dispute resolution or arbitration proceedings.

5.3 Any variation to the Institute's Standard Terms of Business must be agreed with the client in writing and must be legally compliant and not conflict with the terms (or spirit) of this Code.

5.4 Where members accept work on agreed terms they shall not unilaterally vary such terms without valid reason and giving the maximum possible notice to their client, except in cases of force majeure.

5.5 Where members receive work from a client who is acting as an intermediary they shall not make any direct contact with the intermediary's client without the intermediary's and the client's express agreement. If such agreement is given they shall not make any statements that may be detrimental to their intermediary client's business. This clause is subject to any terms of business that have been agreed between the member and the intermediary. If these terms of business conflict with this clause then the terms of business shall prevail.

5.6 Members shall act fairly and ethically in respect of their business relationships with suppliers, sub-contractors or customers. Members shall settle all debts properly due without any undue delay or within any period agreed with the creditor.

5.7 Members shall not accept work contrary to the provisions of this Code, except in the circumstances specified in Principle 2 Clause 8 below. They shall not knowingly mistranslate or misinterpret, even if instructed so to do, and shall not accept work that they believe may further any illegal or criminal activity, concerning which they shall have a duty of disclosure to the proper authorities.

5.8 Members who are employees of the client or are bound by a contract of services shall:

- a) give their employer loyal, willing and diligent service
- b) deal honestly with their employer's property

- c) not accept any work in breach of the terms of their contract of employment
- d) not accept any bribe, secret commission or corrupt inducement

5.9 Members acting as clients shall:

- a) wherever possible give preference to members of the Institute
- b) encourage and assist non-members employed in any capacity to improve their skills and also, in the case of translators and interpreters, to seek membership of the Institute.
- c) ensure that they and their employees and subcontractors observe all relevant clauses of this Code, especially Principle 2 Clause 3.3 and shall apply stated procedures to check work not carried out by themselves.

6. SUB-CONTRACTING

6.1 If members sub-contract their agreed responsibilities they must ensure that any sub-contractor adheres to any agreed terms and conditions in place and this Code. They should also ensure that when sub-contracting they are not in breach of any agreed terms and conditions or of this Code.

Any individual member engaged by a client on the basis of that individual's skills and expertise as a translator or interpreter must not transfer or sub-contract the agreed responsibilities, including providing a substitute to the client, without first disclosing this to the client at the earliest opportunity. If individual members sub-contract their agreed responsibilities, they must ensure that any sub-contractor adheres to any agreed terms and conditions and to this Code.

7. COMPETITION

7.1 Where members are engaged in any form of competition to secure work they must act fairly and ethically with potential clients and competitors, particularly where these are other members.

7.2 Members should not enter into agreements with others to fix prices and control markets or otherwise distort competition. Where working under the jurisdiction of UK and EU legislation, they should have due regard to the provisions of the Competition Act 1998 and Articles 81 and 82 of the EC Treaty to ensure that any agreement they enter into, or any practice they undertake, complies with the relevant competition law. Members may find detailed guidance on the Office of Fair Trading's website at www.oft.gov.uk.

7.3 When competing for work members must not seek to gain unfair advantage with the client to the detriment of other competitors (particularly members) nor attempt to influence the client to show favour or bias.

7.4 Members must ensure that they have the appropriate confidence, skills and resources for the work they are tendering for and that any estimate provided is sufficient to complete the work to the highest standards.

8. EXCEPTIONS

8.1 Where a client requires a member to carry out work in circumstances that contravene the provisions of Principle 2 Clause 2 and 3 above, the member may, exceptionally, accept the work provided that:

- a) the member has taken appropriate steps, preferably putting his concerns in writing, to ensure that the client is fully aware of the risks involved.
- b) the member has satisfied himself that the client is genuinely aware of the risks involved.
- c) the client has expressly agreed, preferably in writing, to accept the risks involved
- d) the work carries a cautionary notice.

PRINCIPLE 3 – CLIENT CONFIDENTIALITY AND TRUST

1. CONFIDENTIALITY

1.1 Members shall maintain complete confidentiality at all times and treat any information that may come to them in the course of their work as privileged information, not to be communicated to any third party without prior written authority. They shall also require all those assisting them in their work to be similarly bound.

1.2 No member shall derive any gain from privileged information acquired in the course of work undertaken.

1.3 No member shall disclose privileged information about other members.

PRINCIPLE 4 – RELATIONSHIPS WITH OTHER MEMBERS

1. MUTUAL ASSISTANCE

1.1 Members shall assist each other in every practical way and shall conduct themselves loyally towards their fellow members and the Institute.

2. RESPECT

2.1 Members must be respectful to each other and shall not intentionally seek to damage another member's reputation or business.

2.2 MEMBERS MUST NOT DELIBERATELY APPROACH ANOTHER MEMBER'S CLIENT WITH A VIEW TO OBTAINING WORK FROM THAT CLIENT.

Viðauki 5: Siðareglur AUSIT og reglur um faglegt framferði (e. *AUSIT Code of Ethics and Code of Conduct*)

CODE OF ETHICS

GENERAL PRINCIPLES

1. PROFESSIONAL CONDUCT

Interpreters and translators act at all times in accordance with the standards of conduct and decorum appropriate to the aims of AUSIT, the national professional association of interpreting and translation practitioners.

Explanation: Interpreters and translators take responsibility for their work and conduct; they are committed to providing quality service in a respectful and culturally sensitive manner, dealing honestly and fairly with other parties and colleagues, and dealing honestly in all business practices. They disclose any conflict of interest or any matter that may compromise their impartiality.

They observe common professional ethics of diligence and responsiveness to the needs of other participants in their work.

2. CONFIDENTIALITY

Interpreters and translators maintain confidentiality and do not disclose information acquired in the course of their work.

Explanation: Interpreters and translators are bound by strict rules of confidentiality, as are the persons they work with in professional or business fields.

3. COMPETENCE

Interpreters and translators only undertake work they are competent to perform in the languages for which they are professionally qualified through training and credentials.

Explanation: In order to practise, interpreters and translators need to have particular levels of expertise for particular types of work. Those who work with interpreters and translators are entitled to expect that they are working with appropriately qualified practitioners. Practitioners always represent their credentials honestly. Where formal training or accreditation is not available (e.g. in less frequently used language combinations and new and emerging languages), practitioners have an obligation to increase and maintain skills through their own professional development (see Principle 8 below) or request employers, agencies or institutions to provide it.

4. IMPARTIALITY

Interpreters and translators observe impartiality in all professional contacts. Interpreters remain unbiased throughout the communication exchanged between the participants in any interpreted encounter. Translators do not show bias towards either the author of the source text or the intended readers of their translation.

Explanation: Interpreters and translators play an important role in facilitating parties who do not share a common language to communicate effectively with each other. They aim to ensure that the full intent of the communication is conveyed. Interpreters and translators are not responsible for what the parties communicate, only for complete and accurate transfer of the message. They do not allow bias to influence their performance; likewise they do not soften, strengthen or alter the messages being conveyed.

5. ACCURACY

Interpreters and translators use their best professional judgement in remaining faithful at all times to the meaning of texts and messages.

Explanation: Accuracy for the purpose of this Code means optimal and complete message transfer into the target language preserving the content and intent of the source message or text without omission or distortion.

6. CLARITY OF ROLE BOUNDARIES

Interpreters and translators maintain clear boundaries between their task as facilitators of communication through message transfer and any tasks that may be undertaken by other parties involved in the assignment.

Explanation: The focus of interpreters and translators is on message transfer. Practitioners do not, in the course of their interpreting or translation duties, engage in other tasks such as advocacy, guidance or advice. Even where such other tasks are mandated by particular employment arrangements, practitioners insist that a clear demarcation is agreed on between interpreting and translating and other tasks. For this purpose, interpreters and translators will, where the situation requires it, provide an explanation of their role in line with the principles of this Code.

8. PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Interpreters and translators continue to develop their professional knowledge and skills.

Explanation: Practitioners commit themselves to lifelong learning, recognising that individuals, services and practices evolve and change over time. They continually upgrade their language and transfer skills and their contextual and cultural understanding. They keep up to date with the technological advances pertinent to their practice in order to continue to provide quality service. Practitioners working in languages where there is no standard training or credential may need to assess, maintain and update their standards independently

9. PROFESSIONAL SOLIDARITY

Interpreters and translators respect and support their fellow professionals, and they uphold the reputation and trustworthiness of the profession of interpreting and translating.

Explanation: Practitioners have a loyalty to the profession that extends beyond their individual interest. They support and further the interests of the profession and their colleagues and offer each other assistance.

CODE OF CONDUCT

Obligations towards recipients of services

1. Professional conduct

- 1.1 Interpreters and translators maintain their integrity and independence at all times.
- 1.2 Interpreters and translators undertake appropriate preparations for all assignments.
- 1.3 Interpreters and translators complete assignments they have accepted, unless they are unable to do so for ethical reasons (see 3.4 and 4.2 below).
- 1.4 Interpreters and translators adhere to appointment times and deadlines, or advise clients promptly of any hindrance.
- 1.5 Interpreters and translators do not exercise power or influence over their clients.
- 1.6 Interpreters and translators do not solicit or accept gratuities or other benefits. They may, however, accept typical small gifts in specific cultural contexts.

Ethical principle:

Interpreters and translators act at all times in accordance with the standards of conduct and decorum appropriate to the aims of AUSIT, the national professional association of interpreting and translation practitioners.

2. Confidentiality

- 2.1 Interpreters and translators are bound by strict rules of confidentiality, as are the parties they work with in professional or business fields.
- 2.2 Where teamwork is required, the ethical obligation for confidentiality extends to all members of the team and/or agency.
- 2.3 Practitioners do not seek to take advantage of information acquired during or as a result of their work.
- 2.4 Disclosure of information may be permissible with clients' agreement or when disclosure is mandated by law (see Int15).

Ethical principle:

Interpreters and translators maintain confidentiality and do not disclose information acquired in the course of their work.

3. Competence

- 3.1 The acceptance of an interpreting or translation assignment is an implicit declaration of an interpreter's or translator's competence to carry out that assignment.
- 3.2 Interpreters and translators are familiar with the varied contexts, institutional structures, terminology and genres of the areas in which they accept work.
- 3.3 Interpreters and translators clearly state their qualifications in particular languages or language directions if requested by the client.

3.4 If it becomes apparent in the course of an assignment that expertise beyond their competence is required, interpreters and translators inform the client(s) immediately and work to resolve the situation, either withdrawing from the assignment or following another acceptable strategy.

3.5 If a client wishes to change the language of the interpretation or translation to a different language, this can only be done if the interpreter or translator has relevant competence in the other language.

Ethical principle:

Interpreters and translators only undertake work they are competent to perform, in the languages for which they are professionally qualified through training and credentials.

4. Impartiality

4.1 Professional detachment is required for interpreting and translation assignments in all situations.

4.2 Where impartiality may be difficult to maintain because of personal beliefs or other circumstances, interpreters and translators do not accept assignments, or they offer to withdraw from the assignment.

4.3 Interpreters and translators are not responsible for what clients say or write.

4.4. Interpreters and translators do not voice or write an opinion, solicited or unsolicited, on any matter or person during an assignment.

4.5 Interpreters and translators frankly disclose all conflicts of interest, e.g. in assignments for relatives or friends and those affecting their employers.

4.6 Interpreters and translators do not recommend to clients any business, agency, process, substance or material matters in which they have a personal or financial interest, without fully disclosing this interest to the clients.

Ethical principle:

Interpreters and translators observe impartiality in all professional contacts.

Interpreters remain unbiased throughout the communication exchanged between the participants in any interpreted encounter. Translators do not show bias towards either the author of the source text or the intended readers of their translation.

5. Accuracy

5.1 Interpreters and translators provide accurate renditions of the source utterance or text in the target language. Accurate is defined for this purpose as optimal and complete, without distortion or omission and preserving the content and intent of the source message or text. Interpreters and translators are able to provide an accurate and complete rendition of the source message using the skills and understanding they have acquired through their training and education.

5.2 Interpreters and translators do not alter, add to, or omit anything from the content and intent of the source message.

5.3 Interpreters and translators acknowledge and promptly rectify any interpreting or translation mistakes.

5.4 Where circumstances permit, interpreters and translators ask for repetition, rephrasing or explanation if anything is unclear.

Ethical principle:

Interpreters and translators use their best professional judgement in remaining faithful at all times to the meaning of texts and messages.

6. Clarity of role boundaries

6.1 Interpreters and translators do not, in the course of their interpreting or translation duties, assume other roles such as offering advocacy, guidance or advice. Even where such other tasks are mandated (e.g. by specific institutional requirements for employees), practitioners insist that a clear demarcation is agreed on by all parties between interpreting and translating and other tasks.

6.2 Interpreters and translators respect the professional boundaries of other participants involved in an assignment.

6.3 Interpreters and translators draw attention to any situation where other parties misunderstand the interpreter or translator role or have inappropriate expectations.

6.4 Interpreters and translators understand, and help their clients understand, the difference between professional and personal interactions. They assume responsibility for establishing and maintaining appropriate boundaries between themselves and the other participants in the communicative interaction.

Ethical principle:

Interpreters and translators maintain clear boundaries between their task as facilitators of communication through message transfer and any tasks that may be undertaken by other parties involved in the assignment.

7. Maintaining professional relationships

7.1 Practitioners follow this Code whenever they are interpreting or translating – as employees, as freelancers, as agency contractors or as supervisors or employers of other interpreters and translators.

7.2 When working as freelancers, interpreters and translators deal with clients and agencies honestly and transparently.

7.3 When working through agencies, interpreters and translators maintain the same professional standards as when working with individual clients.

7.4 Interpreters and translators request briefing and access to reference material and background information before their work commences.

7.5 In interpreting assignments, interpreters endeavour to secure a physical environment that enables optimal message transfer in the given context. This includes the use of any devices and aids which participants typically require for hearing and speaking, such as appropriate standard booths for conference interpreting or appropriate physical arrangements for confidentiality, or security measures in cases of physical risk. It also includes provision of seating and reasonable breaks to avoid interpreter fatigue.

7.6 In acknowledging the shared responsibility to provide effective language services, interpreters and translators can expect that agencies, employers or clients who stipulate this Code as mandatory for interpreter or translator behaviour have appropriate procedures in place that recognise the professional

obligations of the practitioners, and that they support interpreters and translators in securing the conditions outlined in 7.4 and 7.5 above.

Ethical principle:

Interpreters and translators are responsible for the quality of their work, whether as employees, freelance practitioners or contractors with interpreting and translation agencies. They always endeavour to secure satisfactory working conditions for the performance of their duties, including physical facilities, appropriate briefing, a clear commission and clear conduct protocols where needed in specific institutional settings. They ensure that they have allocated adequate time to complete their work, they foster a mutually respectful business relationship with the people with whom they work and encourage them to become familiar with the interpreter or translator role.

8. Professional development

8.1 Interpreters and translators enhance their skills and knowledge through continuing education and professional development throughout their professional career.

8.2 Interpreters and translators maintain proficiency in the languages and familiarity with the cultures for which they offer professional interpreting and translation services.

8.3 Interpreters and translators support and encourage professional development within the profession and among their colleagues.

8.4 Interpreters and translators endeavour to keep themselves informed about new trends and developments and the results of research in the field to improve their competence and practice.

Ethical principle:

Interpreters and translators continue to develop their professional knowledge and skills.

9. Professional solidarity

9.1 Interpreters and translators support and further the interests of the profession and their colleagues and offer each other assistance.

9.2 Interpreters and translators resolve any disputes with their interpreting and translating colleagues in a cooperative, constructive and professional manner.

9.3 AUSIT members refer any unresolved disputes with other AUSIT members to the National Council. The conclusive direction of the Council is binding on members, with the provision of appeal or review in the interests of natural justice.

Ethical principle:

Interpreters and translators respect and support their fellow professionals and they uphold the reputation and trustworthiness of the profession of interpreting and translating.

Conduct issues specific to interpreters

Int1 Interpreters prepare themselves by obtaining from the initiator/client as much information and briefing as is necessary for the proper execution of their interpreting, and treat such material confidentially or as expressly agreed.

Completeness in interpreting

Int2 In order to ensure the same access to all that is said or signed by all parties involved in a meeting, interpreters relay accurately and completely everything that is communicated.

Int3 Interpreters interpret in the first person.

Int4 Interpreters maintain the emotions of the speakers in their interpreting and do not soften or enhance the force of messages conveyed or language used. In specific contexts such as in court or psychometric assessments, incoherence, hesitations and unclear statements are maintained in the interpretation.

Int5 If obvious untruths are uttered, interpreters convey these accurately in the same manner as presented.

Relations with other parties and the interpreting role in dialogue situations

Int6 In dialogue situations where some participants may be unaccustomed to working with interpreters, the interpreter encourages such participants to address each other directly.

Int7 In situations with a number of participants and where the interpreter is not interpreting aloud to all, the interpreter enables each participant to remain linguistically present where appropriate by whispered simultaneous interpreting or other suitable means, when other participants are communicating in the language not understood by the party or parties in question.

Int8 If anything is unclear, the interpreter asks for repetition, rephrasing or explanation, informing all participants of what is happening.

Int9 In emergency situations where interpreters may not have had the opportunity to be adequately briefed or given enough time to prepare, or if there are safety/security issues, they communicate this to the responsible person or initiator who is participating in the session.

Int10 Interpreters keep the participants informed of any side comments made by any of the parties or of their attempts to engage the interpreter in a private or any other conversation. In business or intergovernmental contexts where one or more parties bring their own interpreter, it is appropriate for the interpreter to relay side comments of the other party to his or her own party.

Int11 Various participants may place competing expectations on interpreters. These expectations may contravene the interpreters' ethics, therefore the onus is on interpreters to clarify the boundaries of their role and assist their clients in understanding how to achieve the best outcomes in an interpreted session. Interpreters take care that conversations that may arise during periods of waiting remain courteous but do not become personal, and that information divulged in the course of such conversations also remains confidential.

Int12 Interpreters testify to their qualifications and the accuracy of their interpreting and, when requested, explain their linguistic choices, but do not testify to participants' understanding of messages; this remains an issue for participants.

Remote interpreting

Int13 Interpreters familiarise themselves with the increasing use of technology for interpreting, including telephone, video and internet interpreting, and diverse recording/transmitting devices. Interpreters who engage in interpreting using these technologies prepare themselves by understanding the purposes of their use and the way in which communication is shaped by these technologies. Institutions, agencies and clients who use these technologies are encouraged to develop protocols and brief interpreters on their use and on any particular requirements they may have.

Specific institutional settings of interpreting work

Int14 Where interpreters have roles in addition to that of interpreting due to specific employment arrangements, they clearly indicate when they are acting as interpreters and do not switch roles without notice.

Int15 In specific institutional settings where duty of care or security rules regulate the behaviour of all participants, such as in health care or high security settings, interpreters follow the relevant policies and procedures combining them with their interpreting code of ethics.